

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τέταρτος

Συνδρομή ἰτησιᾶ: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἀρχοῦν ἀπὸ
1 ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους· καὶ εἴνε ἰτησιᾶι— Γραφεῖον τῆς Διευθυντικῆς: Ὁδὸς Σαδίου, 6.

30 Ὀκτωβρίου 1877

ΤΟ ΟΡΩΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΟΡΩΜΕΝΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ F. BASTIAT]

Συνέχεια· ἰδίαι σελ. 673.

VI. ΟΙ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΩΤΩΝ ΜΕΣΟΛΑΒΟΥΝΤΕΣ.

Ἡ κοινωνία εἶναι τὸ σύνολον τῶν ὑπηρεσιῶν τὰς ὁποίας ἐκτελοῦσιν ἀμοιβαίως τὰ πρόσωπα, τὰ μὲν χάριν τῶν δὲ, ἀναγκαστικῶς ἢ ἐκουσίως. Αἱ ἀναγκαστικῶς ἐκτελούμεναι εἶναι δημόσιαι, αἱ ἄλλαι αἱ ἰδιωτικαὶ ὑπηρεσίαι.

Αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι, ἐπιβαλλόμεναι καὶ κανονιζόμεναι ὑπὸ τοῦ νόμου, ὅστις δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλον νὰ μεταβάλλεται ὅταν πρέπη, ἐπιζῶσι μετ' αὐτοῦ τῇ προτέρᾳ αὐτῶν χρησιμότητι καὶ δικτηροῦσι τὸ ὄνομα δημοσίαις ὑπηρεσίαις, ἂν καὶ δὲν ἦναι πλέον τοιαῦται, ἂν καὶ καταντῶσι νὰ ἦναι μᾶλλον δημόσιαι καταπίσεις.

Αἱ ἰδιωτικαὶ ὑπηρεσίαι ἀνάγονται εἰς τὸν κύκλον τῆς ἀτομικῆς βουλήσεως καὶ εὐθύνης. Ἐκαστος δίδει καὶ λαμβάνει ὅ,τι βούλεται, ὅ,τι δύναται, μετὰ προηγηθείσαν διαπραγματεύσιν. Ἐχουσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν πάντοτε τὴν πρόληψιν πραγματικῆς χρησιμότητος, μετρομένης ἀκριβῶς διὰ τῆς ἀναλόγου ἀξίας τῶν.

Ἐκ τούτου αἱ μὲν δημόσιαι διακρίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπὶ στασιμότητι, αἱ δὲ ἰδιωτικαὶ ὑπέκουσιν εἰς τὸν νόμον τῆς προόδου.

Ἐν ᾧ δὲ ἡ ὑπερβολικὴ ἀνάπτυξις τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν τείνει, ἕνεκα τῆς ἐπαγομένης ἐλαττώσεως τῶν δυνάμεων, νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ὀλεθρίαν παρασιτίαν, εἶναι ἀρκετὰ περίεργον ὅτι διάφοροι νέαι αἱρέσεις, ἀποδίδουσαι εἰς τὰς ἐλευθέρους καὶ ἰδιωτικὰς ὑπηρεσίας τὸν χαρακτηρὰ τῶν πρώτων, ζητοῦσι νὰ μεταβάλλωσι τὰ ἐπαγγέλματα εἰς θέσεις ὑπαλλήλων.

Αἱ αἱρέσεις αὗται ἐγείρονται σφοδραὶ ἐναντίον τῶν μεσολαβούντων, ὡς τοὺς ὀνομάζουσιν. Ἡ θελὼν ἡδέως ἀπαλείψει τὸν κεφαλαιούχον, τὸν τραπέζίτην, τὸν ἐργολάβον, τὸν ἔμπορον καὶ τὸν παντοπώλην, τὸν κερδοσκόπον ἐν γένει, λόγῳ ὅτι, μεσολαβούντες μεταξὺ παραγωγῆς καὶ ἀναλώσεως, φορολογοῦσιν ἀμφοτέρους, χωρὶς νὰ προσθέτωσιν αὐταῖς οὐδεμίαν ἀξίαν. Ἡ, ὀρθότερον εἰπεῖν, ἤθελον ἐπιβάλλει εἰς τὸ Κράτος τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας τῶν προσώπων αὐτῶν, διότι ἡ ἐργασία αὕτη εἶναι ἀναπόφευκτος.

Τὸ σόφισμα τῶν κοινωνιστῶν, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, εἶναι ὅτι δεικνύουσιν εἰς τὸ κοινὸν τὸ

τί πληρόνει εἰς τὰ μεσολαβούντα αὐτὰ πρόσωπα εἰς ἀνταλλαγὴν τῆς ὑπηρεσίας τῶν, καὶ ὅτι κρύπτουσι τὸ τί ἔπρεπε νὰ πληρόνη εἰς τὸ Κράτος. Ἡ πάλη εἶναι πάντοτε μεταξὺ τοῦ προσβάλλοντος τοῦς ὀφθαλμοῦς καὶ τοῦ νοουμένου ὑπὸ τοῦ πνεύματος, μεταξὺ τοῦ ὁρωμένου καὶ τοῦ μὴ ὁρωμένου.

Κυρίως κατὰ τὸ 1847 καὶ ἐπὶ τῇ σιτοδείᾳ τοῦ ἔτους ἐκείνου, αἱ σχολαὶ τῶν κοινωνιστῶν προσεπάθησαν καὶ ἐπέτυχον νὰ καταστήσωσι δημοτικὴν τὴν ὀλεθρίαν αὐτῶν θεωρίαν. Ἐγνώριζον ὅτι ὁ μεγαλείτερος παρχολογισμὸς ἔχει πέρας εἰς τὸν κόσμον, ὅταν ὁ κόσμος πάσῃ, διότι ἡ πείνα εἶναι κακὸς σύμβουλος.

Τῇ βοηθείᾳ λοιπὸν τῶν μεγάλων λέξεων—ἐκμετάλλευσις τοῦ ἀνθρώπου διὰ τοῦ ἀνθρώπου, κερδοσκοπία, μονοπώλιον—ἤρχισαν νὰ δυσφημῶσι τὸ ἐμπόριον καὶ νὰ ὑποκρίπτωσι τὰ ἐξ αὐτοῦ προερχόμενα εὐεργετήματα.

«Διατί, ἔλεγον, ν' ἀφίνωμεν τοῖς ἐμπόροις τὴν φροντίδα νὰ φέρωσιν ἐκ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Κριμαίας τὰ σιτηρά; Διατί δὲν ὀργανίζουσι τὸ Κράτος, αἱ ἐπαρχίαι, οἱ δῆμοι σύστημα προμηθειῆς καὶ ἀποταμιεύσεως; Ἡθελον πωλεῖ τότε εἰς ἡν τιμὴν ἠγόρασαν, καὶ ὁ λαὸς, ὁ δυστυχὴς λαὸς, ἤθελον ἀπαλλαγθῇ τοῦ φόρου, τὸν ὁποῖον πληρόνει εἰς τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον, δηλαδὴ εἰς τὸ ἐγωϊστικόν, τὸ ἰδιοτελεῖς, τὸ ἀναρχικὸν ἐμπόριον.»

Ὁ ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τὸ ἐμπόριον πληρωνόμενος φόρος εἶναι τὸ ὁρώμενον· ὁ φόρος τὸν ὁποῖον ἤθελε πληρόνει εἰς τὸ Κράτος, ἢ εἰς τοὺς πράκτοράς του, κατὰ τὸ σύστημα τῶν κοινωνιστῶν, εἶναι τὸ μὴ ὁρώμενον.

Εἰς τί συνίσταται ὁ λεγόμενος οὗτος φόρος, ὁ ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τὸ ἐμπόριον πληρωνόμενος; Εἰς τὸ ὅτι δύο ἄνθρωποι ἐκτελοῦσιν ὁ μὲν ὑπὲρ τοῦ δὲ ὑπηρεσίαν τινα ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ καὶ ἐπὶ συμφωνίᾳ ἐντι ἐν διαγωνισμῷ τιμήματι.

Ὅταν ὁ πεινῶν στόμαχος ἦναι ἐν Παρισίοις, καὶ ὁ τὴν πείναν καταπαύων σίτος ἐν Ὁδησσῷ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παύσῃ ἡ πείνα, ἂν δὲν πλησιάζῃ ὁ σίτος εἰς τὸν στόμαχον. Κατὰ τρεῖς δὲ τρόπους δύναται νὰ πλησιάζῃ. 1. Ἄν

1. Ὡς ὁ Τυργῷ ἔλεγεν, ἡ πληρωμὴ τῆς μεταφορᾶς, τῆς φυλάξεως καὶ τοῦ καιροῦ εἶναι ἀναπόφευκτος· ἂν δὲν σιτῇ τις τοῦτο, ἀποθνήσκει τῆς πείνης.

οί πεινῶντες, ὑπάγωσιν εἰς τὸν τόπον ἐνθα εἶναι ὁ σῖτος. 2. Ἄν ἀναθέσῃ τὴν φροντίδα τῆς μεταφορᾶς τοῦ σίτου εἰς τοὺς μετερχομένους τοῦτο. 3. Ἄν συνεισφέρει ἕκαστος καὶ ἀν' ἐπιφορτίσῃ εἰς δημοσίους ὑπαλλήλους τὴν μεταφορὰν.

Τίς ὁ ὠφελιμώτερος ἐκ τῶν τριῶν τούτων τρόπων;

Ἐπειδὴ παντοῦ καὶ πάντοτε καθ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι εἶναι μάλλον ἐλεῷθεροι, μάλλον ἀνεπτυγμένοι, μάλλον ἔμπειροι, ἐξελέξαντο ἐκουσίως τὸν δεύτερον, δηλοῦντες ὅτι αὐτὸ καὶ μόνον ἀρκεῖ μοι ἵνα δώσω ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ψῆφόν μου. Τὸ πνεῦμά μου ἀρνεῖται νὰ παραδεχθῇ ὅτι ὅλη ἡ ἀνθρωπότης ἀπαρτίζεται περὶ πρᾶγμα ὑπὲρ τόσον τὴν ἐνδιαφέρει.

Μολαταῦτα ἄς ἐξετάσωμεν.

Τὸ νὰ πορευθῶσιν εἰς Ὀδησσὸν 36,000,000 ἀνθρώπων, ἵνα εὕρωσι τὸν ἀναγκαῖον αὐτοῖς σῖτον, εἶναι ἀνεκτέλεστον. Ὁ τρόπος οὗτος λοιπὸν τίθεται ἐκ μέσου. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ἀναλωταὶ δὲν δύνανται νὰ προμηθευθῶσιν οἱ ἴδιοι τὸν σῖτον, ἀνάγκη νὰ προστρέξωσιν εἰς τοὺς μεσολαβούντας, ὑπαλλήλους ἢ ἐμπόρους.

Ἄς παρατηρήσωμεν ὅμως ὅτι ὁ τρόπος αὐτὸς εἶναι ὁ φυσικώτερος. Τὸ κάτω κάτω ὅστις πεινᾷ πρέπει νὰ πορευθῇ εἰς εὐρεσιν τοῦ σίτου. Εἶναι τοῦτο κόπος τὸν ὅποιον ὀφείλει νὰ ὑποστῇ, ὑπηρεσίαν τὴν ὅποιαν ὀφείλει ἐκτελέσει. Ἄν ἄλλος, ὅστις δῆποτε, τῷ προσφέρει τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν, ἂν ὑποστῇ αὐτὸν τὸν κόπον αὐτὸν, ὁ ἄλλος οὗτος ἔχει δικαίωμα νὰ πληρωθῇ. Λέγω ταῦτα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι αἱ τῶν μεσολαβούντων ὑπηρεσίαι φέρουσιν ἐν αὐταῖς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀμοιβῆς.

Ἄλλ' ἐπειδὴ, ὅπως δῆποτε, πρέπει νὰ προστρέξωμεν εἰς τὸν, κατὰ τοὺς κοινωνιστάς, παράσιτον, τίς ἐκ τῶν δύο, ὁ ὑπάλληλος ἢ ὁ ἐμπόρος, εἶναι ὁ ἥττον ἀπαιτητικός;

Τὸ ἐμπόριον (καὶ ὑποθέτω αὐτὸ ἐλεύθερον, διότι ἄλλως δὲν δύναμαι νὰ συλλογισθῶ), τὸ ἐμπόριον ἔχει συμφέρον νὰ ἐξετάζῃ τοὺς καιροὺς, νὰ βεβαιώσῃ καθ' ἑκάστην τὴν κατάστασιν τῶν ἐσοδείων, νὰ λαμβάνῃ πληροφορίας πανταχόθεν, νὰ προβλέπῃ τὰς ἀνάγκας, νὰ λαμβάνῃ τὰ δέοντα προφυλακτικὰ μέτρα. Ἐχει πλοῖα ἔτοιμα, ἔχει πανταχοῦ ἀνταποκριτάς, τὸ πρῶτον δὲ αὐτοῦ συμφέρον εἶναι ν' ἀγοράζῃ ὅσον τὸ δυνατόν εὐθηνότερον, νὰ οἰκονομῇ καθ' ὅλα τὰ στάδια τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ νὰ κάμνῃ τὰ μεγαλότερα κέρδη δι' ὀλιγώτερου κόπου. Καὶ ὅχι μόνον οἱ γάλλοι ἐμπόροι, ἀλλ' οἱ ἐμπόροι ὅλου τοῦ κόσμου ἀναλαμβάνουν νὰ προμηθεύωσιν τὸν ἀναγκαῖον τῇ Γαλίᾳ σῖτον ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης· καὶ τὸ μὲν συμφέρον ἄγει αὐτοὺς ἀκτασχέτως νὰ τελειώσωσι τὴν ἐπιχείρησιν διὰ τῆς μικροτέρας δαπάνης, ὁ δὲ μεταξὺ αὐτῶν διαγωνισμὸς ἄγει ἐπίσης ἀκτασχέτως αὐτοὺς νὰ

κάμωσι συμμετόχους τῶν γενομένων οἰκονομικῶν τοῦ ἀναλωτῆ. Ἀφικθέντος τοῦ σίτου, τὸ ἐμπόριον ἔχει συμφέρον νὰ τὸν πωλήσῃ τὸ ταχύτερον πρὸς ἀποφυγὴν κινδύνων, ἀποκατάστασιν τῶν χρηματικῶν κεφαλαίων του καὶ ἐπανάληψιν ἐπιχειρήσεων. Ὁδηγούμενον ὑπὸ τῆς συγκρίσεως τῶν τιμῶν διανέμει τὰ πρὸς ζωοτροφίαν καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Κράτους, ἀρχόμενον πάντοτε ἀπὸ τοῦ τόπου, ἐνθα πωλοῦνται ἀκριβώτερον, δηλαδή ἐνθα ἡ ἀνάγκη εἶναι ἐπαισθητοτέρα. Ἀδύνατον λοιπὸν νὰ φαντασθῇ τις ὀργανισμὸν τελειότερον πρὸς τὸ συμφέρον τῶν πεινῶντων. Τὸ κάλλος δὲ αὐτοῦ, διαφεύγον τὴν προσοχὴν τῶν κοινωνιστῶν, προέρχεται κυρίως ἐκ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ.

Βεβαίως ὁ ἀναλωτὴς ἀναγκάζεται ν' ἀποζημιώσῃ τὸ ἐμπόριον διὰ τὰ ἐξόδα τῆς μεταφορᾶς, τῆς ἐπιβιβάσεως καὶ ἀποβιβάσεως, τῆς ἀποθηκεύσεως, τῆς παραγγελλίας κλπ., ἀλλὰ κατὰ πᾶσαν ἄλλο σύστημά δὲν ὀφείλει ὁ τρώγων τὸν σῖτον νὰ πληρώσῃ τὰ ἐξόδα ὅσα ἀπαιτοῦνται ἵνα τὸν καταστήσωσι πρόχειρον εἰς αὐτόν; Θὰ πληρώσῃ ἀκόμη καὶ τὸ κέρδος τοῦ ἐμπόρου· ἀλλὰ τὸ κέρδος τοῦτο περιορίζεται διὰ τοῦ διαγωνισμοῦ εἰς τὸν ἐλάχιστον ὅρον· εἶναι δὲ καὶ δίκαιον, διότι παράδοξον ἀληθὲς θὰ ἦτον νὰ μὴ ἐργασθῶσιν οἱ τῶν Παρισίων ἐργάται χάριν τῶν ἐμπόρων τῆς Μασσαλίας, ἐν ᾧ οἱ τῆς Μασσαλίας ἐμποροὶ ἐργάζονται χάριν τῶν ἐργατῶν τῶν Παρισίων.

Ἄν, κατὰ τὴν ἐπίνοιαν τῶν κοινωνιστῶν, λάβῃ τὸ Κράτος τὴν θέσιν τοῦ ἐμπόρου, τί θὰ συμβῇ; Παρκαλιῶ νὰ μοι δείξωσι διατί θὰ ἦναι οἰκονομικώτερα ἢ προμήθεια;—Διότι θ' ἀγορασθῇ ὁ σῖτος εὐθηνότερον;—Ἀλλὰ φαντάσθητε τοὺς ἀντιπροσώπους τεσσαράκοντα χιλιάδων δήμων ἀφικνουμένους εἰς Ὀδησσὸν κατὰ δοθεῖσαν ἡμέραν, καὶ τὴν ἡμέραν μάλιστα τῆς ἀνάγκης, καὶ κρίνατε ποῖα τὰ ἐκ τούτου ἀποτελέσματα ἐπὶ τῶν τιμῶν.—Διότι θὰ γείνῃ ἡ μεταφορὰ οἰκονομικώτερα;—Ἀλλὰ θὰ χρειασθῶσιν ὀλιγώτερα πλοῖα, ὀλιγώτεροι ναῦται, ὀλιγώτεροι φορτώσεις καὶ ἐκφορτώσεις, ὀλιγώτεροι ἀποθηκεύσεις, ἢ θὰ λείψωσιν ὅλα αὐταὶ αἱ δαπάναι;—Διότι θὰ λείψῃ τὸ κέρδος τοῦ ἐμπόρου;—Ἀλλ' οἱ ἀπεσταλμένοι καὶ οἱ ὑπάλληλοι ὑμῶν θὰ ὑπάγωσιν ἀμισθί εἰς Ὀδησσόν; Θὰ ταξιδεύωσιν καὶ θὰ ἐργασθῶσιν ἐπὶ τῇ ἀρχῇ τῆς ἀδελφότητος; Δὲν θὰ ζήσωσι καὶ αὐτοὶ; Δὲν πρέπει νὰ τοῖς πληρωθῇ ὁ καιρὸς τῶν; Νομίζετε δὲ ὅτι ἡ πληρωμὴ δὲν θὰ ἦναι πολὺ ἀνωτέρα τῶν δύο ἢ τριῶν τοῖς ἑκατὸν, ὅσον ὁ ἐμπόρος κερδαίνει, καὶ εἶναι ἔτοιμος νὰ δώσῃ πᾶσαν ἐγγύησιν ὅτι δὲν ζητεῖ περισσότερον;¹

1. Τὴν ἀλήθειαν τῶν σκέψεων τούτων μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἱστορία. Αἱ προσπάθειαι τῆς ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς σωτηρίας ἐπιτροπῆς, ἵνα ἀντικαταστήσῃ τοὺς ἀσκούτας,

Ἄλλως τε λάβετε ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν δυσκολίαν τῆς ἐπιβολῆς τοσούτων φόρων καὶ τῆς διανομῆς τοσούτων σιτηρῶν· τὰς καταχρήσεις καὶ τὰς ἀδικίας, ἁχωρίστους ἀπὸ τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. Συλλογίσθητε δὲ καὶ τὴν εὐθύνην ἥτις ἦθελεν ἐπιβαρύνει τὴν κυβέρνησιν.

Οἱ κοινωνισταί, οἱ τοὺς παραλογισμοὺς τούτους ἐπινοήσαντες καὶ κατὰ τὴν ὥραν τῆς δυστυχίας ἐμψυκῶντες αὐτοὺς εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ πλήθους, αὐτοκαλοῦνται προοδευτικοί, οἱ γεννάδαι. Ἡ δὲ συνήθεια, ὁ τύραννος οὗτος τῶν γλωσσῶν, δὲν ἐπικυρνεῖ ἀκινδύνως τὴν λέξιν καὶ τὴν περιεχομένην ἐννοίαν. Προοδευτικοί! Ὑποθέτει, ὅτι οἱ κύριοι οὗτοι ἔχουσι τὴν ὁρασιν ὁξυτέρην παρὰ τὸν ὄχλον, ὅτι μόνον ἐλάττωμα ἔχουσιν ὅτι προπορεύονται τοῦ αἰῶνος, ὅτι ἂν δὲν ἐπέστη ἡ ὥρα τῆς καταργήσεως ἐλευθερίων τινῶν ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας ἀποκαλοῦσι παρασίτους, πταίει ὁ κόσμος, ὅστις εἶναι ὀπίσω κατὰ τὸν κοινωνισμόν. Ἀλλὰ, μὰ τὸν Θεόν, τὸ ἐναντίον εἶναι ἀληθές, καὶ δὲν ἡξέσω εἰς ποῖον βραδύροτος αἰῶνα πρέπει ν' ἀνατρέξῃ τις, ἵνα ἀνέστη τὴν γάμψην τῶν κοινωνιστικῶν γνώσεων.

Οἱ νεώτεροι αἱρετικοὶ ἀντικαταστήσουσιν ἀπαύστως τὸν συνταγισμὸν κατὰ τῆς κοινωνίας. Δὲν προσέχουσιν δὲ εἰς τὸ ὅτι ἡ κοινωνία, ὑπὸ ὄντως ἐλεύθερον πολίτευμα, εἶναι ἀληθὴς συνταγισμὸς, πολὺ ἐντελέστερος τοῦ ὑπὸ τῆς γονίμου φαντασίας τῶν ἐξερχομένου.

Ἄς σφηνίσωμεν τοῦτο διὰ παραδείγματος.

Ἴνα δυνήθῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐγειρόμενος τῆς κλίνης, νὰ ἐνδύθῃ, ἀνάγκη νὰ περιφραχθῇ ἀγρὸς, νὰ ἐκχερσῶθῃ, νὰ ἀποξηρανθῇ, νὰ καλλιεργηθῇ, νὰ σπαρῇ· ἀνάγκη νὰ τραφῶσι ποίμνια διὰ τὸ μαλλίον τῶν· τὸ μαλλίον τοῦτο ἀνάγκη νὰ τὸ γνέσωσι, νὰ τὸ ὑφάνωσι, νὰ τὸ βύψωσι, νὰ τὸ μεταποιήσωσιν εἰς ῥούχον· τέλος πάντων τὸ ρούχον ἀνάγκη νὰ κοπῇ, νὰ βραβῇ, νὰ γείνῃ ἐνδυμα. Ἡ σειρὰ δὲ αὕτη τῶν ἐργασιῶν ὑποθέτει πλήθος ἄλλας, διότι προκχαιτοῦνται γεωργικὰ ἐργαλεῖα, μάνδρα, ἐργοστάσια, ἐλαίον, μηχαναί, ἄμαξαι κλ.

Ἄν ἡ κοινωνία δὲν ἦτον συνταγισμὸς, ὁ ἔχων ἀνάγκην ἐνδύματος ἔπρεπε νὰ κάμῃ τὰς εἰρημένους πολυειδέεις ἐργασίας μόνος αὐτὸς, ἀπὸ τοῦ πρώτου κύπου τῆς ἀξίνης, δι' οὗ ἔρχεται ἡ κατασκευὴ, μέχρι τοῦ τελευταίου τρυπήματος τῆς βελόνης, δι' οὗ τελειώνει.

Ὡς ἔλεγον, τὸ μονοπώλιον, ἐναύλησεν. Ὁδὸς ὁ Ναπολέον τὸ 1811 ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος αὐτῆς. Κατέσθληκε μόνον νὰ διαταρᾷ τὴν φυσικὴν πορείαν τοῦ ἐμπόρου καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν ὑπερτίμησιν καὶ τὴν σιτοδείαν. Καὶ τὸ 1855 ἀκόμη, ἐναντίον τῶν ἐπιστήμων διακηρύξας, ἡ κυβέρνησις ἐνόμιζε συμφέρον νὰ προμηθεύῃ τὸ ἀναγκαῖον ὀλίγον τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργείου ἀπ' ἐθελίας. Ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἀπώλεια πολλῶν ἑκατομμυρίων, ἀπὸ ἐπληρώσαν φυσικῶς οἱ φορολογούμενοι, χωρὶς τῷ ὄντι νὰ τὸ ἐννοήσωσι.

1. Ὁδὸν ἡ λεγομένη διαίρεσις ἐργασίας εἶναι ἐννοήσιμη.

Χάρις ὅμως εἰς τὸ κοινωνικόν, ὅπερ εἶναι ὁ ἰδιόζων τοῦ ἀνθρώπου χαρακτήρ, αἱ ἐργασίαι αὗται διενεμήθησαν μεταξὺ πλήθους ἐργατῶν· εἶναι δὲ καὶ πλείστον ὑποδιαίρεσιν ἐπιδεκτικαί, πρὸς κοινὴν ὠφέλειαν, καθ' ὅσον, αὐξανούσης τῆς ἀναλώσεως, ἐκάστη εἰδικὴ ἐργασία δύναται νὰ γείνῃ ἀντικείμενον νέας βιομηχανίας. Ἐρχεται μετὰ ταῦτα ἡ διανομὴ τοῦ προϊόντος, ὅσα ἀνάλογος τοῦ μέρους τῆς ἀξίας, ὅπερ ἕκαστος συνεισέφερεν εἰς τὴν παραγωγὴν. Τί ἄλλο δυνατόν νὰ ἦναι ὁ συνταγισμὸς, εἰμὴ τοῦτο;

Παρατηρητέον δὲ ὅτι, ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἐργατῶν κανεὶς δὲν παρήγαγεν ἐκ τοῦ μηδενὸς εἰς τὸ εἶναι οὐδ' ὅπως τιτὸν μόνον ὕλης, περιορίσθησαν εἰς τὸ νὰ παράσχωσιν ὁ εἰς εἰς τὸν ἄλλον ὑπηρεσίας, νὰ βοηθήσωσιν ὁ εἰς τὸν ἄλλον πρὸς κοινὴν σκοπὸν καὶ, τῷ λόγῳ τούτῳ, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς μεσολαβούντα μεταξὺ τῶν, δηλαδή μεταξὺ παραγωγῆς καὶ ἀναλώσεως, πρόσωπα. Ἐὰν π. χ. ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἐργασίας ἡ μετακόμισις ἦναι ἀρκετὰ σπουδαία, ὥστε νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς αὐτὴν ἐν πρόσωπον, τὸ γνέσιμον, ἡ ὑφάνσις ὡσαύτως, διατί θὰ εἴπωμεν μάλλον παράσιτον τὸ πρόσωπον τῆς μετακομίσεως παρὰ τὰ ἄλλα; Ἡ μετακόμισις δὲν εἶναι ἀναγκαία; Ὁ εἰς αὐτὴν καταγινόμενος δὲν δαπανᾷ κειρὸν καὶ κόπον, καὶ δὲν ἀπαλλάσσει τῆς τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ κόπου δαπάνης τοὺς συνταγιστοὺς; Οὗτοι κάμνουσι πλέον ἢ τι ἄλλο χάριν αὐτοῦ; Δὲν ὑπόκεινται ὅλοι, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀμοιβήν, δηλαδή τὴν διανομὴν τοῦ προϊόντος, εἰς τὸν νόμον τῆς συμφωνηθείσης τιμῆς; Ἡ διαίρεσις αὕτη τῆς ἐργασίας, ἡ συμφωνία αὕτη περὶ τῆς τιμῆς δὲν γίνεται, ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ, χάριν τῆς κοινῆς τῶν συνταγιστῶν ὠφελείας; Τί ἀνάγκη τῶν κοινῶν τῶν συνταγιστῶν ὠφελείας; Τί ἀνάγκη λοιπὸν ἔχομεν τοῦ κοινωνιστοῦ νὰ ἔλθῃ καὶ νὰ διαρρήξῃ δεσποτικῶς, ἐπὶ προφάσει, διὰ τὸν ὄργανόν της, τὰς ἐκούσιās ἡμῶν συμφωνίας, νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διαίρεσιν τῆς ἐργασίας, νὰ ἀντικαταστήσῃ εἰς τὰς ἐταιρικὰς τὰς ἀτομικὰς προσπαθείας καὶ νὰ κάμῃ τὸν πολιτισμὸν νὰ ὀπισθοδρομήσῃ; Ὁ συνταγισμὸς, ὡς τὸν περιέγραψα, εἶναι ἥττον συνταγισμὸς, διότι ἕκαστος εἰσέρχεται καὶ ἐξέρχεται ἐλευθέρως, ἐκλέγει ἐν αὐτῷ τὴν θέσιν του, κρίνει καὶ συμφωνεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὑπ' εὐθύνην του, ἔχων τὸ ἐλαττήριον καὶ τὴν ἐγγύησιν τοῦ προσωπικοῦ συμφέροντος; Ἀπαιτεῖται, ἵνα ὀνομασθῇ συνταγισμὸς, νὰ ἔλθῃ ὁ ἀξίων ἑαυτὸν ἀναμορφωτὴν νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν σφραγίδα του καὶ τὴν θέλησιν του, καὶ νὰ συγκεντρώσῃ, ὡς εἴπειν, ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀνθρωπότητα;

Ὅσον περισσότερον ἐξετάζει τις τὰς προοδευτικὰς ταύτας σχολάς, τόσον μάλλον πείθεται ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι πραγματικῶς εἰμὴ ἡ ἀμάθεια ἀνακηρύττουσα ἑαυτὴν ἀλάνθαστον, καὶ

ἐν ὀνόματι τοῦ ἀλκανθᾶστου ἀπαιτοῦσα τὴν δεσποτεῖαν.

Ἔπειτα συνέχισα.

I. B.

Θεοδώρου δὲ Χελιδράκη

ΤΑ ΦΥΤΑ ΤΟΥ ΑΤΤΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ

ὑπὸ Σπ. Μηλιαράκη.

Συνέχεια: ἰδίαι σελ. 674.

Εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὅπως ἐν γένει καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὀλίγα φυτὰ εἰσῆχθησαν ἔξωθεν. Ἐὰν ἐξαίρεσωμεν τὸ γεώμηλον, ὅπερ γεωργεῖται σποράδην καὶ ἀμελῶς, ἄλλα τινὰ κηπαῖα λάχανα, τὴν ἀμερικανικὴν ἀγάβην, ἢ ἄλῳν, τὴν κυκλοῦσαν καὶ περιφράσσουσιν τοὺς κήπους διὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς φύλλων, καὶ Σχῆνον τὸν μαλακόν, ἥτοι τὴν κοινὴν πιπερίαν, τὸ σῶνθηες παρόδιον τῶν Ἀθηναίων δένδρον, δὲν θέλομεν εὑρεῖν ἄλλα φυτὰ ἐγκλιματισθέντα ἐνταῦθα. Τὰ ὀλίγα δὲ ταῦτα, ἅτινα ἀνεφέραμεν, εὐάριθμα ὄντα, δὲν ἔδωσαν οὔτε διδουσι ποσῶς ἰδίον χαρακτῆρα εἰς τὸ ὅλον τῆς ἐν τῇ Ἀττικῇ φυτείας, οὔτε ἔσχον ἐπίδρασιν εἰς τὴν κλίμακα αὐτῆς. Ἐκ τούτων τῶν σκέψεων ὁ συγγραφεὺς ὁρμώμενος, συγκρίνει τὰ ἐπισημότερα καὶ πολυπληθέστερα ἐκ τῶν τῶν ἡμῶν φυτῶν μετὰ τῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα βλαστάνοντων, εὐρίσκει δὲ πλήρη ταυτότητα. «Τὰ σπουδαιότερα τῶν γεωργουμένων ἐν τῇ ἀρχαιότητι φυτῶν, τὰ σιτηρά, ἢ ἐλαία καὶ ἡ ἀμπέλος, καὶ σήμερον ἐπὶ εἰσὶ τὰ λόγου ἄξια καὶ χαρακτηριστικὰ τῆς χώρας. Ὁ χρόνος καθ' ὃν εἰσῆχθησαν ἀπόλλυται εἰς τὸ σκότος τῶν μυθικῶν αἰώνων, ἅτε ἀναφερόμενος ὑπὸ τῶν μύθων. Ἡ Δήμητρα αὐτὴ ἐδίδασκεν ἐν τῷ Ἑλευσινίῳ ἀγρῷ τὴν γεωργίαν τῶν σιτηρῶν, ἢ δὲ Παλλὰς Ἀθηνᾶ ἐδῶρκε τοῖς Ἀθηναίοις τὴν ἐλαίαν.» Ἐπειδὴ δὲ τὰ φυτὰ ταῦτα καὶ τότε ἐβλάστανον ἐπὶ τῶν αὐτῶν τόπων, ἐφ' ὧν καὶ σήμερον, «καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν ἐξαναγκάζει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν ἀλλοιῶσιν τινὰ τοῦ κλίματος τῆς Ἀττικῆς κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους, ὅπως π.χ. δοξάζει ὁ καθηγητὴς Φράνκ ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ «*Ueber die Zeit der Vegetation in der Zeit*», (Klima und Pflanzenwelt in der Zeit), διὰ τοῦτο καὶ ἡ κατ' ἀριθμὸν ἀναλογία τῶν ἡμέρων φυτῶν πρὸς τὰ ἄγρια φαίνεται μὴ ὑποστᾶσα ἐν τῷ διαστήματι ὀλίγων ἐκατονταετηρίδων μεταβολὴν τινὰ οὐσιώδη καὶ κατὰ τὸν οὐτε ὡς πρὸς τὰ εἶδη οὔτε ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν φυτῶν ἐν γένει.»

Περὶ τῶν φυτοκομυμένων φυτῶν τῆς Ἀττικῆς.

ΣΙΤΗΡΑ

Ἐκ τούτων γεωργοῦνται κυρίως μόνον ὁ σῖτος καὶ ἡ κριθή.

Ἐκ τοῦ σίτου σπείρεται μόνον τὸ χειμερινὸν εἶδος Σίτου τοῦ κοινοῦ κατὰ πολλὰς ποικιλίας.

Χώρα σιτοφόρος ἐν Ἀττικῇ προπαῶν εἶνε τὸ καρποφόρον πεδῖον τῆς Μεσογαίας, κείμενον μετὰ τὸ Ὑμηττοῦ καὶ τῶν ὀρέων τῆς Λαυρεωτικῆς, κατὰ δεύτερον λόγον τὸ Ἑλευσινίον, ὀλιγώτερον δὲ τὸ τῶν Ἀθηναίων. Ἐκ τούτου δὲ ἰδίως ὅλη ἡ κατὰ μῆκος τοῦ Ὑμηττοῦ ἑκτασίς δυτικῶς μέχρι Φαλήρου καὶ μεσημβρινῶς μέχρι Βάρης. Ἐπισημότεραι ἐν Ἀττικῇ γεωργούμεναι ποικιλίαι σίτου εἰσὶν αἱ ἑξῆς τέσσαρες: 1) Ὁ σῖτος ὁ καλούμενος κοινῶς *μαυραγγάρι*, ἔχων στάχυν πολυκόκκον, λευκὸν μετ' ἀθέρων μελανῶν, ἐπιμήκων. 2) Ἡ *ρουσσά*, σῖτος ῥωσσικός, πολυκόκκος, ἔχων στάχυν ἀνοικτοῦ καφὲ χρώματος. Τὰ δύο ταῦτα εἶδη εἰσὶ τὰ μᾶλλον τιμώμενα. 3) Ὁ *κρεμνιῆς* ἔχει στάχυν λευκοῦς, ἥττον πολυκόκκους καὶ μικρὸν βραχυτέρους ἀθέρους, καὶ 4) ὁ *σκυλοπερίτης*, ὅστις μάλιστα γεωργεῖται ὡς ἰδίον εἶδος, μᾶλλον δὲ μεμιγμένος μετὰ τῶν εἰδῶν 1 καὶ 3, προσεμφέρει πολὺ τοῖς προηγούμενοις, ἔχων μόνον τοὺς στάχυν ἥττον πολυκόκκους καὶ τοὺς ἀθέρους ἀφεστῶτας ἀλλήλων. Οἱ χωρικοὶ θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς ἄγριον εἶδος.

Ὁ ἐν τῇ Ἀττικῇ τὰ νῦν παραγόμενος σῖτος δὲν ἐπαρκεῖ πρὸς τὰς τῶν κατοίκων χρεῖας, διὸ καὶ φέρεται πολὺς ῥωσσικός ἐκ τῶν λιμένων τῆς Μαύρης Θαλάσσης.

Ἡ κριθή γεωργεῖται, ὅπως καὶ ὁ σῖτος, πολλή. Σπείρονται δὲ αὐτῆς δύο εἶδη: *Κριθή ἡ κοινὴ καὶ ἡ ἐξάστοιχος*. Ἡ κριθή χρησιμεύει ἰδίως ὡς τροφή τῶν ἵππων, εἴτε τὰ σπέρματα αὐτῆς, εἴτε ἡ χλωρὰ πόα πρὸ τῆς ἀνοήσεως.

Τὴν κριθὴν τὴν ὀρισμένην πρὸς τροφήν ἵππων ἐν εἴδει πόας σπείρουσι πυκνήν φέρουσι δὲ τοὺς ἵππους ἐπὶ τῶν ἀγρῶν τοῦ Μαῦρου μεσοῦντος καὶ καταλείπουσιν 2-3 ἐβδομάδας ἐπ' αὐτῶν, ἢ θερίζουσι τὴν χλοερὰν γράστιν (γρασίδι), ὅπως ξηράνουντες (σανὸ) θρέψωσι τοὺς ἵππους κατ' ἄλλας ὥρας τοῦ ἔτους.

Οἱ σιτώνες ἀροτρεύονται εὐθὺς μετὰ τὰς πρώτας καὶ ἐπαρκεῖς φθινοπωρινὰς βροχὰς τὰς μαλακυνούσας τὸ ἐκ τοῦ αὐχμηροῦ θέρους ὡς λίθος σκληρὸν γινόμενον ἔδαφος, ὅπως τὸ ἀροτρον εἰσδύῃ εὐχερῶς. Εὐθὺς δὲ σπείρονται εἴτε διὰ κριθῆς εἴτε διὰ σίτου, ἀδιαφόρως, ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ μέσου τοῦ Νοεμβρίου. Ἡ βλάστησις τοῦ σπαρέντος ἀρχεῖται μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἢ δὲ Ἀττικῇ πεδιάδι ἐνδύεται τῇδε κακεῖσε τὸ χλοερὸν αὐτῆς ἐαρινὸν ἐνδυμα. Σκοπίμως δὲ δὲν λέγομεν χειμερινὸν καὶ ἐαρινὸν ἐνδυμα, ἀλλ' ἀπλῶς μόνον ἐαρινόν, καίτοι οἱ μῆνες οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τὸν χειμῶνα, διότι ἐν τῷ Ἀττικῷ πεδίῳ τὸ ἔαρ τῶν φυτῶν ἀρχεῖται κυρίως κατὰ τὰ τέλη τοῦ φθινοπώρου, εἴτε μετὰ τὰς πρώτας βροχὰς ὅπως δὲ εἰς τὰς βορείους χώρας διακόπτει τὴν βλάστησιν τὸ ψυχρὸς τοῦ χειμῶνος καὶ φέρει τὴν παῦσιν αὐτῆς, οὕτως ἐνταῦθα ἡ θερμότης τῶν ἀβρόχων

μηνῶν τοῦ θέρους (Ἰουλίου, Αὐγούστου μέχρι Σεπτεμβρίου) φέρει τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα.

Ὁ θερισμὸς ἐν Ἀττικῇ ἀρχεῖται τοῦ Μαῦρου ὡς ἔγγιστα μεσοῦντος, λήγει δὲ τὸ βραδύτατον, κατὰ τοὺς τόπους, περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰουνίου. Ἐν γένει δὲ ἡ μὲν κριθή πεπαινέται πρωϊμώτερον καὶ θερίζεται πρότερον, ὁ δὲ σῖτος ὀψιμώτερον ἢ κατὰ συγχρόνως.

Ὁ Ἀραβόσιτος γεωργεῖται ὀλίγος ἐν Ἀττικῇ παρὰ τὸν Κηφισὸν καὶ ἐν τοῖς κήποις, οὐδαμῶς δὲ πολὺς, ὅπως εἰς ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη (Πελοπόννησον). Ἡ γεωργία τοῦ ἀραβόσιτου δεῖται ὕδατος ῥυτοῦ ἀρθρόνου, οὕτινός ἡ Ἀττικὴ δὲν ἀφθονεῖ.

Ἐπίσης καὶ *Βρωμὸς ὁ ἡμερος* (κοινῶς βρώμη) γεωργεῖται δοκιμῆς χάριν σποράδην, διότι δὲν εὐχρηστεῖ ἐνταῦθα, ὅπως καὶ εἰς ἄλλα τῆς ἀνατολῆς μέρη, πρὸς τροφήν τῶν ἵππων.

Βρίζα ἡ κοινὴ (κοινῶς σικάλη) ἐπίσης παρμελεῖται ὡς σιτηρὸν, μόνον δὲ ἕνεκα τῶν ὑψηλῶν μακρῶν αὐτῆς κκλάμων γεωργεῖται σποράδην.

Ἀσημος ἐπίσης εἶνε ἐν Ἀττικῇ καὶ ἡ γεωργία τοῦ *Κέρχρου* (κεχρί).

HEMALIA

Ἄν ἡ ἐλαία εἰς τὰς περὶ τὴν Μεσόγειον εὐρωπαϊκὰς χώρας εἶνε τὸ ὠφελιμώτατον τῶν καρποφόρων δένδρων, ἐπὶ μᾶλλον διὰ τὴν Ἀττικὴν ἔχει ἰδίαν σπουδαιότητα, διότι ἄνευ αὐτῆς τὸ Ἀττικὸν πεδῖον ἤθελε παριστᾶ ἔρημον. Ὅταν μετὰ τὸν θερισμὸν κατὰ τοὺς θερμούς μῆνας τοῦ θέρους ἡ πεδιάς παρίσταται ὡς κακαυμένη καὶ ἔρημος, οἱ ἐλαῖνες φαίνονται ὡς ὁάσεις ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτῶν εὐρίσκει ὁ ἄνθρωπος καταφυγὴν κατὰ τοῦ ἡλιακοῦ καύματος, ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτῶν φυτεύει κήπους καὶ ἀμπελώνας ἐνταῦθα μόνον ὑπάρχει χοιρὰ πρᾶσινη καὶ ἐνταῦθα μόνον διατρεῖται ἡ ὄψιμος χλωρίς τοῦ θέρους.

Οἱ ἐλαῖνες ἀπαντῶσιν εἰς τὰς κλιτύας τῶν ὀρέων, τὰς πεδιάδας καὶ τοὺς λόφους, ἐκτείνονται καὶ μέχρι τῶν παραλίων. Μεγαλῆτος ἐλαίων τῆς Ἀττικῆς εἶνε ὁ τοῦ Ἀθηναίου πεδίου, ὅστις ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Φαλήρου καὶ Πειραικοῦ ἀλιπέδου ἀπλοῦται ἀδιασπᾶστος δι' ὅλης τῆς κοιλάδος τοῦ Κηφισοῦ, ἀνερχόμενος μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ Πεντελικοῦ, ἄνωθεν τοῦ Ἀμαρουσίου καὶ τῆς Κηφισίας, (εἰς μῆκος περὶ τὰ 15 χιλιομέτρα). Τὸ πλάτος αὐτοῦ εἶνε διάφορον (τὸ μέγιστον εἶνε 2 χιλιομέτρα). Ἐτεροι μικρότεροι ἐλαῖνες ἀπαντῶσι κατ' ὅλην τὴν χώραν, ἰδίως δὲ παρὰ τὰ χωρία καὶ τὰς μονὰς.

Κατὰ παλαιὰν τινὰ ἐν ἔτει 1857 γενομένην ἀπαρίθμησιν ὑπὸ τοῦ κ. Φρ. Σμίθ, ἀρχικῆπουροῦ τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου ἐν Ἀθήναις, ὁ ἀριθ-

1. Ἡ παράγραφος αὕτη ἐλήφθη ἐξ ἄλλου κειμένου τοῦ συγγράμματος, σελ. 540.

μὸς τῶν ἐλαίων ὅλου τοῦ Ἀττικοῦ πεδίου ἀνήρχετο εἰς 147,357 ἐκ τούτων δὲ μόνον 16,355 ἀνῆκον εἰς τὸν ἐλαῖωνα τῶν Ἀθηναίων, ποσότης, ἣν δικαίως ὁ κ. Ἰούλιος Σμίθ, διευθυντὴς τοῦ Ἀστεροσκοπεῖου Ἀθηνῶν, εὐρίσκει πολὺ σμικρὰν. Κατὰ τὸ 1873 τοῦλάχιστον ἡριθμῆθησαν 144,898. Ἐν τούτοις αὐξάνεται ἀδιακόπως ἡ γεωργία τῆς ἐλαίας, πολλὰ δὲ νέα ἐφυτεύθησαν περὶ τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα, καίτοι ἡ θεραπεία αὐτῶν καὶ ἡ ἀναγκαία ἀφθονος ἀρδεύσις κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς φυτείας παρέχουσι πολλὰ πράγματα καὶ δαπάνας.

Ἐλαίων μεγάλα καὶ γηραιὰ δένδρα εὐρίσκονται ἐν Ἀμαρουσίῳ καὶ Κηφισίᾳ πολλὰ τούτων ἔχουσι, κατὰ τὰς καταμετρήσεις τοῦ κ. Ἰουλίου Σμίθ, ἐπὶ τῆς κατωτάτης αὐτῶν θάσεως περίμετρον μέτρων 15,55, τὸ δὲ στέλεχος αὐτῶν, εἰς μικρὸν ὕψος ἀπὸ τῆς θάσεως μετρούμενον, 6 καὶ 8 μέτρων. Καὶ πολλαχού δὲ τῆς Ἀττικῆς ἀπαντῶσι μέγισται ἐλαῖαι οὕτω πρὸ μικροῦ χρόνου ἐμέτρησαν ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Μεσογαίας Ἀμάρινα δένδρα, οὕτινός ὁ κορμὸς ἀκριβῶς κατὰ τὴν θάσιν εἶχε περίμετρον μέτρ. 12,85, εἰς ὕψος δὲ 50 ἐκατοσῶν ἀπὸ τῆς θάσεως μέτρ. 7, 40. Ἐπειδὴ δὲ ἡ αὐξησις τῆς ἐλαίας εἶνε βραδεία, αἱ ἐλαῖαι αὗται, ὡς εἰκός, εἶνε ἀρχαιόταται δυστυχῶς ὅμως εἶνε δυσκολώτατον ἢ καὶ ἀδύνατον σχεδὸν τὸ νὰ ὀρισθῇ ἡ ἡλικία αὐτῶν, οὐδέποτε δὲ ὀρίσθη ἀκριβῶς καὶ κατεδείχθη ἡ διάρκεια παναρχαίου τινος δένδρου. Αἱ γηραιαὶ ἐλαῖαι ἔχουσι συνήθως κοῖλον κορμόν, ἐλλείπει συνήθως ἀπ' αὐτῶν τὸ ξυλῶδες σῶμα μετὰ τῶν ἐτησίων δακτυλίων, ἄλλοτε δὲ διασχιζόνται φυσικῶς εἰς πολλὰ ἄλλα στελέχη. Μετὰ μεγάλης πιθανότητος ὑπολογίζεται, ὅτι αἱ ἐλαῖαι τοῦ ἔρους τῶν ἐλαίων τῆς Ἱερουσαλὴμ (8 τὸν ἀριθμὸν) εἰσὶν αὗται ἐκεῖναι, αἵτινες ἐπὶ Χριστοῦ ὑπῆρχον αὐτόθι ὅταν δὲ ὁ Βονὲ³ ἐμέτρησεν αὐτὰς εἶχον 6 μέτρων τοῦλάχιστον περίμετρον ἄλλ' αἱ ἡμέτεραι εἶνε πολὺ παχύτεραι, ἐὰν δὲ ἐκ τούτου εἰκάζωμεν τὴν ἡλικίαν αὐτῶν, τὰ ζῶντα ταῦτα μνημεῖα εἶνε ἐπὶ ἀρχαιότερα τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν χρόνων.

Τὰ φύλλα καὶ οἱ καρποὶ τῆς ἐλαίας εἰσὶ διαφορώτατοι ὑπάρχει πλῆθος ποικιλιῶν, ἰδίως ὡς πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν μορφήν τῶν καρπῶν. Αἱ ἐλαῖαι τῆς Κρήτης εἰσὶ σμικραὶ, ἀλλὰ τὰ δένδρα πολυκαρπώτατα περιέχουσι δὲ καὶ πολὺ ἔλαιον. Διάσημοι διὰ τὴν ἐλαιοβρίθειαν αὐτῶν εἰσιν αἱ μετρίου μεγέθους ἐλαῖαι τῶν Μεγάρων. Τὰς μεγάλας κατὰ τὸ μέγεθος ἐλαῖας μεταχειρίζονται μᾶλλον πρὸς ταραχείαν τὸ μέγεθος αὐ-

1. Jul. Schmidt, «Beiträge zur physikalischen Geographie von Griechenland» 1. τεύχος «Maxima der Vegetation in Attica», σ. 291.

2. Jul. Schmidt, «Beiträge».

3. Boné, Relation d'un voyage botanique en Egypte etc. in Annuaire des sciences nat. 1834. T. 1.

των εἶνε ἐνίοτε ὅσον θαυμασίων (αἱ καλούμεναι κολυμπάδας). Αἱ ἄττικαί, χρήσιμοι ἰδίως πρὸς ἐξαγωγήν ἐλαίου, εἰσὶ σύνθητες μέτριον εἶδος.

«Ἡ ἐλαία δὲν καρποφορεῖ καθ' ἑκάστον ἔτος δαφνίως. Παρατηρεῖται περιοδικότης τις, καθ' ἣν συνήθως καὶ σχεδὸν ἀνά πᾶν τρίτον ἔτος ἐπέρχεται πολυκαρπία (καλὴ χρονιά), τὰ δύο δὲ ἄλλα ἔτη παραλλήλως, ὅτε μὲν πολυκαρπία, ὅτε δὲ ὅλως σχεδὸν ἀκαρπία. Εὐτυχῶς ἡ ἀλληλουχία τῶν καλῶν καὶ κακῶν ἐτῶν δὲν εἶνε ἰσόχρονος καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὰς καθέκαστα χώρας αὐτῆς· πλὴν τοῦτου δὲ ὑπόκειται καὶ εἰς ἐξαίρεσεις. Ἡ συγκομιδὴ τῶν ἐλαίων ἄρχεται ἅμα τῇ ἐνάρξει τῆς πεπύσεως αὐτῶν, δηλ. ὅταν αὐταὶ ἄρχωνται μελανοῦμεναι καὶ πίπτουσιν. Τοῦτο δὲ γίνεται κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ὀκτωβρίου. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐλαίαι πίπτουσι κατὰ μικρὸν βραδέως ὠριμάζονται, καὶ ἡ συγκομιδὴ, ἥτοι ἡ διαλογή καὶ συναγωγή αὐτῶν, ἥτις φιλοπονεῖται συνήθως ὑπὸ γυναικῶν καὶ παιδῶν, διαρκεῖ ἐπὶ μακρόν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς Νοεμβρίου μέχρι τοῦ τέλους Ἰανουαρίου. Σπανίως τινάσσονται ἢ βράδίζονται οἱ καρποφόροι κλάδοι διὰ βράδων, ὅπως ἐπισπευσθῇ καὶ περατωθῇ ταχέως ὁ τρυγητός· τοῦτο γίνεται μόνον, ὅταν αἱ ἐλαίαι θὰ συλλεγῶσιν ἄωροι. Ὁ χρόνος καθ' ὃν ἡ ἐλαία ἀνθεῖ διαρκεῖ κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ Μαΐου, δηλ. ἡ κυρία ἀνθησις διαρκεῖ ἀπὸ τῆς 15 ἕως 30 τοῦ ἰδίου μηνός.»

Η ΑΜΠΕΛΟΣ

«Αἶαν σημαντικὴ ἐν τῷ ἄττικῳ πεδίῳ εἶνε καὶ ἡ ἀμπελοργία. Ἡ ἀμπελος ὅμως ἐνταῦθα δὲν φυτεύεται ἐπὶ τῶν βράχων καὶ τῶν κλιτύων τῶν ὄρεων, ἀλλὰ πάντοτε εἰς τοὺς εὐχερῶς ὑδρομενοὺς τῆς δρυϊνῆς πεδιάδος ἀγρούς, εἰς τὰ χλομακρὰ μέρη τῶν κοιλάδων καὶ εἰς τὰ ἀλίπεδα, ἐνίοτε δὲ παρὰ τὰ ἄκρα τῶν ἐλαίωνων ἢ καὶ ὑπ' αὐτὰς τὰς ἐλαίας. Ἡ ἀμπελος ἐνταῦθα οὐδέποτε στηρίζεται ἐπὶ ὑψηλῶν δένδρων, ὅπως ἐν τῇ κἀτῳ Ἰταλίᾳ, οὐτε ἐπὶ πασσάλων, ἀλλ' ἀφίσταται ὅλως νὰ ῥίπτῃ τοὺς κλάδους αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ νὰ ἀπλοῦται αὐτόθι. Οὕτω διὰ τοῦ πυκνοῦ αὐτῶν φυλλώματος καλύπτουσι αἱ ἀμπελοὶ ἐντελῶς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους, τὸ δὲ συνεχές, ὠραῖον καὶ ἡδὺ πρᾶσινον τῶν ἀμπελώνων ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν ἀπὸ πρῶτον ἔτι ἀντιτιθέμενον πρὸς τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτον ἐρυθρόφαιον χροίαν τοῦ ἐδάφους.

«Ἡ ἀμπελος φυλλοῦται κατὰ τὸ τέλος τοῦ Μαρτίου ἢ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου, τὸ δὲ φύλλωμα αὐτῆς πικραμένει μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Ὀκτωβρίου. Κλαδεύεται τὸν χειμῶνα, ἀφαιρουμένων ὅλων τῶν κλάδων μέχρι σχεδὸν τοῦ χλομακροῦ στελέχους, ἀφιεμένου μόνον βραχυτάτου μέρους αὐτοῦ μετ' ὀλίγων κλαδίσκων ὀρθοκλυσφόρων.

1. Πρὸς Α. Mommsen, Mittelzeiten, σ. 3 καὶ 5, καὶ Heldreich Nutzpflanzen Griechenlands, σ. 30.

Μετὰ τὸ κλάδευμα αἱ αὐλακὲς καὶ οἱ κυματοειδῶς συσσωρευμένοι σωροὶ τοῦ χώματος τῶν ἀμπελώνων ἀρδεύονται δι' ὀλίγου ὕδατος.

«Αἱ ἐργασίαι δὲ αὐταὶ γίνονται κατ' ἀρέσκειαν τὸν Ἰανουάριον ἢ Φεβρουάριον, πάντως ὅμως κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου εἰς πεπερασμέναι.

«Ἀνθεῖ δὲ ἡ ἀμπελος κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ἀπριλίου καὶ τὸ μέσον τοῦ Μαΐου· αἱ δὲ σταφυλαὶ πεπαινόνται ἀνισοχρόνως, κατὰ τὸ εἶδος τῆς σταφυλῆς καὶ τὴν θέσιν τοῦ ἀμπελώνος. Αἱ ὡς πρωτόκωτα πεπαινόμεναι σταφυλαὶ εἶνε εἰδός τι λευκῶν μωσχόσμων σταφυλῶν (μωσχάτο πρῶτο), αἱ κορινθιακαὶ σταφυλαὶ (σταφίδα), καὶ ἡ σουλτανικὴ σταφυλὴ (ράζακί). Αἱ σταφυλαὶ αὐταὶ ἔρχονται εἰς τὴν ἀγορὰν ἀπὸ τοῦ μέσου ἡδὴ τοῦ Μαΐου· ἡ ἰδίως δὲ πέπανσις αὐτῶν ἄρχεται κατὰ τὸ μέσον ἢ τὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου. Ὁ τρυγητὴς συμπίπτει περίπου ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Σεπτεμβρίου, κατὰ τὰς θέσεις, μέχρι τοῦ μέσου τοῦ Ὀκτωβρίου. Κατὰ δὲ τὴν γνώμην τῶν ἐνταῦθα ἀμπελοργῶν ὠφελεῖ τὰ μέγιστα τὰς σταφυλάς βροχὴ πρὸ τοῦ τρυγητοῦ ἰκανή, διότι τότε αἱ σταφυλαὶ διογκοῦνται καὶ γίνονται πολυχυρότεραι.

«Πολλὰ εἶδη σταφυλῶν ἀναλίσκονται μόνον πρὸς οἶνοποιάν, ἄλλα μόνον ὡς τροφή καὶ ὀπώρα. Ἐν ὅλῳ δὲ ἐν τῇ Ἀττικῇ φύονται ὑπὲρ τὰ 40 κυριώτερα εἶδη σταφυλῶν, ἅτινα δὲν εἶνε ἐνταῦθα ὁ κατάλληλος τόπος ν' ἀπαριθμῶμεν καὶ περιγράψωμεν.

«Ἡ οἶνοποιὰ ἐνταῦθα πρὸ τινῶν ἐτῶν προώδευσε σημαντικῶς. Καὶ ἐξάγεται μὲν πάντοτε ὁ λευκὸς ἄττικὸς οἶνος, ὁ μινύμενος μετὰ ῥητίνης ἐκ τῆς χαλεπίου πίτυος καὶ παρέχει τὸ εὐχρηστότερον εἶδος παρὰ τῷ λαῷ, τὸν ῥητινίτην, ἀλλὰ παρασκευάζονται σήμερον καὶ ἐξαίρετα εἶδη λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ οἶνου κατ' εὐρωπαϊκὴν μέθοδον ἄνευ ῥητίνης. Τὰ καλλίτερά εἶδη τούτων εἰσὶν ὁ «οἶνος τῆς Κηφισίας», ὁ «τοῦ Φαλήρου» καὶ ὁ «τοῦ Πάρνητος» (Cotes de Parnes).

«Νεωστὶ εἰσῆλθον καὶ ἡ θεραπεία τῆς σταφίδος ἐν Ἀττικῇ, μέχρι δὲ τοῦ 1872 κατεῖχοντο ὑπ' αὐτῆς 407 στρέμματα. (Ἰδε κατωτέρω στατιστικὰς σημειώσεις.)

Ἡ σταφίδα

Ὁ στρατηγὸς Βρασίδης συνέλαβεν ποτε ποντικόν. Ὁ ποντικὸς ἐδάγκασεν τοῦ ἐχθροῦ του τὴν χεῖρα, ὥστε ἠναγκάσθη οὗτος νὰ τὸν ἀφήσῃ εἰπών: «Δὲν ὑπάρχει ζῶν, μηδὲ τοῦ μικροτάτου ἐξαίρουμένου, μὴ δυνάμενον νὰ σωθῇ, ἐάν ἀποφασίσῃ νὰ προστατεύσῃ τὴν ἐλευθερίαν του.»

1. Τοῦτο ἐγένετο καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῇ πρὸς Πλούταρχ. Symp. Quæst. 9. 3. Bucholz, die H. merischen Realien, I. Τόμ. II. Μέρ. Die Drei Naturwissenschaften nach Homer, σ. 265.) — Διὰ τοῦτο καὶ ἡ πίτυς καὶ πεύκη ἦσαν ἀφιερωμέναι τῷ Βάκχῳ.

2. Περὶ ἀμπελῶν, ἀμπελοργίας κ.λ. πρὸς Α. Heldreich Nutzpfl. Griechenlands, σ. 14 καὶ Α. Mommsen ἴδ. ἀνωτ.

Περὶ τῆς κομῆσης Ποτότσκα, περὶ ἧς ὁ λόγος κατωτέρω, ἐδημοσιεύθησαν διάφοροι πραγματεῖαι εἰς πλείστα γερμανικὰ περιοδικὰ συγγράμματα καὶ μάλιστα εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν, Ueber Land und Meer, Bahnen καὶ ἄλλα. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως αἱ δημοσιεύσεις αὐταὶ διακρίνονται ἐπὶ τῷ πρὸς τὸ μυθιστορεῖν ἔρωτι τῶν γραψάντων, περιέχουσι δὲ πολλὰ ξένα ἐπεισόδια. Ἐκτενὴ περιγραφὴν τῶν κατὰ τὴν κόμησιν Ποτότσκα εὐρίσκει τις καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγώνος τῆς Γερμανίας τοῦ Foesler καὶ ἐν τῇ λεξικῇ τοῦ Wurzbach, ὅστις ὅμως ἀμφισβᾷ περὶ τῆς ἀθεντικότητος τῶν παραδόσεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν βίον αὐτῆς. Οὐδεμία ὅμως ἀμφισβᾷ ὑπάρχει ὅτι ἦν ἑλληνὶς τὸ γένος καὶ ὅτι ἔφερε ποτε τὸ ὄνομα de Witt. Προσέτι πολλοὶ διαβεβαιοῦσιν, ὅτι τὰ ἔργα τῆς μαρτυροῦνται ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῶν ἐπεισοδίων, ὃν μνεία γίνεται καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ βιογραφίᾳ, εὐρίσκονται σήμερον εἰς χεῖρας τῶν ἀπογόνων τοῦ κόμητος Ποτότσκα.

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΩΡΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ

Η ΚΟΜΗΣΣΑ ΠΟΤΟΤΣΚΑ

[Ἑρμηνεία.]

Ὡς ἂν τις χωροστηθόγραφος εἰκὼν κρέμαται, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων σκιαγραφῶν, ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ νέου ἐν Βερολίῳ μουσείου, ἐνθα εἰσὶν ἀποτεθησχυρισμέναι τὰ ἀριστουργήματα τῆς χαλκογραφίας. Πρὸ πολλοῦ ἐπεύκυσεν ὁ πίναξ οὗτος τὴν προσοχὴν τῶν εἰδημόνων καὶ τῶν ἐραστῶν τῶν ὠραίων τεχνῶν. Πάντοτε σχεδὸν βλέπει τις ἱσταμένους πρὸ αὐτοῦ, μετὰ τῆς παρασκευῆς τῶν ζωγράφων ἀμφοτέρων τῶν φύλων, οἵτινες διὰ ζωηρῶν χρωμάτων ἀντιγράφουσι τὴν ἐσθεσμένην εἰκόνα. Παρίστησι δὲ αὕτη κεφαλὴν γυναικὸς, ἐξόχου, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν, μυθώδους καλλονῆς. Ἐπὶ μορφῆς ὡς μάρμαρον λευκῆς ἀπαστράπτουσιν ἀκτινοβολοῦ μέλανεσ δόφθαλμοί· ῥίς ἐλληνικωτάτη τὸν ῥυθμόν, ὥσει ἦν εἰργασμένη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πραξιτέλους, παρὲν δὲ μοιάζουσαι πρὸς λευκὸν χροὸν ῥόδα, καὶ χεῖλη πρὸς κάλυκα πορφυροῦν ἐπιθέτουσι τὴν σφραγίδα τῆς τελειότητος. Ἡ μέλαινα καλλιπλόκαμος κόμη περιβάλλει ὡς πυκνὸς πέπλος τὴν χαρίεσσαν μορφήν, φέρουσα, ὡς μόνον στολισμὸν, ἀφελῶς περιδεδεμένην κυανὴν ταινίαν. Ὅταν βλέπῃ τις τὴν εἰκόνα τῆς ἡρώδος ταύτης ἐκτεθειμένην εἰς τὰς ὕλους μεταξὺ ἄλλων ἀριστοτεχνημάτων, ἀποκλίνει νὰ ἐκλάβῃ αὐτὴν ὡς λαμπρὴν ἐπιπόνησιν καλλιτέχνου· καὶ μ' ὅλον τοῦτο, αὕτη ἀνὴρ ποτε εἰς τὴν πραγματικότητά. Καὶ τῷ ὄντι ἤθελέ τις πιστεύσει ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ περὶ τῆς τύχης τοῦ πρωτοτύπου διαδόσεις ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς χώρας τῶν ὀνειρών. Αἱ περιπέτειαι αὐτῆς εἶνε τόσοι παράδοξοι, τόσοι ἀπίθανοι, ὥστε ὁμοιάζουσι πρὸς παράτολμον μυθιστόρημα.

Ἡ κόμησσα Σοφία Ποτότσκα (Potocka), ὡς ὀνομάζεται ἡ ὠραία αὕτη γυνή, ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν τῶν διασημοτέρων αὐτῆς συγχρόνων, τοῦ κόμητος de la Garde, τοῦ πρίγκηπος Ligne, τοῦ Κου von Varnhagen καὶ ἄλλων. Κατὰ τὰς μαρτυρίας δὲ αὐτῶν ἀφηγοῦμεθα ἀπλῶς τὸν βίον τῆς, ἄνευ ξένων καλλωπισμῶν.

Περὶ τὸ ἔτος 1786 ἦν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ὁ κύριος du Barry. Διερχόμενος δὲ ποτε μίαν τῶν ρυπαρωτέρων ἀγυῶν τῆς θωμανικῆς πρωτεύουσος συνήντησεν ὁμάδα μικρῶν παιδίων, τὰ ὅποια ἐπαιζον. Μεταξὺ δὲ αὐτῶν μεγίστην τῷ προῦξένῃ ἐντύπωσιν χαρίεστατόν τι κοράσιον, δεκατετραετὲς τὴν ἡλικίαν. Τὸ εὐγενὲς καὶ λεπτοφυὲς ἀνάστημα τῆς νεάνιδος, ὡς καὶ ὁ κανονικὸς τύπος τοῦ προσώπου αὐτῆς ἐμαρτύρουν ἀλανθᾶστος ὑπὲρ τῆς γνησίας ἐλληνικῆς καταγωγῆς τῆς. Ὁ πρεσβευτὴς, καταγοητευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐξαιρετικοῦ κάλλους τοῦ κορασίου, ἀπεφάσισε πάραυτα νὰ υἱοθετήσῃ αὐτό· ἀνεζήτησεν ὅθεν τοὺς γονεῖς τοῦ καὶ προσέφερεν αὐτοῖς ποσὸν τι χρημάτων, ὅπως ἐμπιστευθῶσιν αὐτῷ τὴν θυγατέρα των.

Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἀνὴρ ὑψηλῆς περιουσίας καὶ κάτοχος μεγάλης περιουσίας, οἱ πένητες γονεῖς ἐνέδωκαν ἄνευ πολλῶν διαταγῶν, ἐπὶ τῷ ὄρφῳ ὅτι ἡ θυγάτηρ των ἤθελε τύχει ἐπιμελημένης ἀνατροφῆς. Ἡ τιμὴ τῆς μικρᾶς Σοφίας δὲν ὑπερέβαινε τὸ εὐτελὲς ποσὸν τῶν 1,500 γροσίων. Ἐν τούτοις αὕτη ἔμενε νύμφη στήμενη ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς γαλλικῆς πρεσβείας. Τῇ ἐδόθησαν παιδαγωγὸς καὶ πολυτελὴ ἐνδύματα, οἱ δὲ συγγενεῖς τῆς Σοφίας ἐξέμαθον τὴν συνεχῶς. Μετὰ δύο ἔτη ἡ Σοφία ἐξέμαθον τὴν γαλλικὴν, ἀπέκτησε δὲ τὰς ἀπαιτούμενας γυνικὰς γνώσεις, τὴν τοῦ ἥθους εὐπροσηγορίαν, τὴν περὶ τοῦ τρόπου κομψότητά ὡς καὶ τὴν ἔξιν τῆς ἐν τῇ ἀνωτάτῃ κοινωνίᾳ καθιερωμένης ἐθιμοτυπίας· ἀλλ' ἡ τύχη αὐτῆς ὑπέστη ταχέως μεγίστην μεταβολήν.

Ὁ γάλλος πρεσβευτὴς ἀνεκλήθη ἀπὸ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει θέσιν του, ὅπως ἀνατεθῇ αὐτῷ σπουδαιότερα ἐντολή ἐν Βαρσοβίᾳ καὶ Βερολίῳ. Παρέλαβε δὲ ἄκουσιν καὶ ἀδμονοῦσαν μεθ' ἑαυτοῦ τὴν Σοφίαν, ἥτις ἦτο ἀπαραμύθητος ἐπὶ τῇ στερήσει τῆς μητρὸς τῆς. Ἡ ὑπὲρ πᾶσαν φαντασίαν ἐπιπονος ὁδοπορία, ἐγένετο διὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ἐν τῇ παρὰ τὰ ῥωσικὰ σύνορα κομποπόλει Ποδόλσκι ὁ κύριος du Barry διέκοψε τὴν κοπιώδη πορείαν του πρὸς μικρὴν ἀναψυχὴν, συνῆψε δὲ πολλὰς σχέσεις μετὰ τοῦ φρουράρχου, τοῦ στρατηγῶν Ἰωάννου de Witt, ἀπογόνου τοῦ περιφανοῦς ἐκείνου ἀρχόντος τῆς Ὀλλανδίας. Ὁ Ἰωάννης de Witt, εὐσωμὸς καὶ γενναῖος ἀξιωματικὸς, καίπερ πολὺ πρεσβύτερος αὐτῆς, ἠγάπησεν ἐμμανῶς τὴν ὠραίαν Ἑλληνίδα. Ἐπωφεληθεὶς δὲ ἡμέραν τινὰ τῆς ἀπουσίας τοῦ πρεσβευτοῦ, ὅστις εἶχεν ἐξέλθει εἰς μακρὸν περίπατον, ἐκλείσσε τὰς πόλεις τοῦ φρουρίου, ἀνείλκυσε τὰς γαφύρας καὶ προσκαλέσας τὸν ἱερέα τοῦ στρατῶνος ἐπέταξεν αὐτῷ, τῇ συναινέσει τῆς Σοφίας, νὰ τελέσῃ πάραυτα τὸ μυστήριον τοῦ γάμου. Ἐπιστρέψας ὁ κύριος du Barry εὗρε τὴν εἰσοδὸν ἀ-

πηγορευμένην· ὁ δὲ στρατηγὸς de Witt πέμψας αὐτῷ τὰς ἀμύξεις, τὰς ἀποσκευὰς του, τὰ κατὰ καιροῦ πρὸς τὴν Σοφίαν δωρὰ του, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ ποσὸν, ὅπερ ὑπῆρξε ποτε τὸ ἀντίτιμον αὐτῆς, συνεδούλευσε τῷ ἐξηγριωμένῳ πενθερῷ του νὰ ἀναχωρήσῃ ὅτι τάχιον. Ἡ Σοφία ὅμως διεβίβασεν αὐτῷ εὐχαριστήριον ἐπιστολὴν, ἐκφράζουσα τὴν εὐγνωμοσύνην της διὰ τὴν μέχρι τοῦδε πρὸς αὐτὴν πατρικὴν στοργὴν του καὶ ἐξ αὐτῆς ἀρούσα τὴν ἐλπίδα ὅτι ἤθελε τύχει συγγνώμης διὰ τὴν λύπην, τὴν ὁποίαν τῷ προὔξενεν. Ἀλλ' ὅμως αἱ φιλοφρονητικαὶ αὐτῆς ἐκδηλώσεις δὲν ἴσχυσαν νὰ καταπραΰνῃσι τὴν ὀργὴν τοῦ πρεσβευτοῦ. Ὁ ἰδιότροπος καὶ δεσποτικὸς γέρον, πνέων μένεα κατὰ τοῦ αὐθάδους γαμβροῦ του, ἠναγκάσθη νὰ ἐννοήσῃ ὅτι δὲν εἶχεν οὐδὲν δικαίωμα ἐπὶ τῆς θετῆς θυγατρὸς του, νενυμφευμένης ἤδη οὖσης. Ἡσπάσθη ὅθεν, ἐκὼν ἄκων, τὴν γνώμην τοῦ Ἰωάννου de Witt καὶ ἐπανῆλθε μόνος εἰς Παρίσιους.

Οἱ νεόνυμφοι ἔξω ἐντυχεῖς μετὰ παρέρουσιν ἔτους ἀπέκτησαν υἱόν, ὅστις βραδύτερον, ὡς στρατηγὸς, παρέστη κατὰ τὴν ἐν Βιέννῃ σύνοδον (1814), προκαλέσας τὸν θαυμασμὸν ἀπάντων διὰ τῆς ἐκτάκτου ἀρενῶπης καλλονῆς του.

Ἡ ὥραία Σοφία εἰσῆλθον παρὰ τοῦ συζύγου της εἰς τὴν ἀνωτάτην κοινωνίαν· ὁ de Witt ἡγάπα νὰ δεικνύῃ τὴν γυναικά του καὶ νὰ ἐναθροῖνται ἐπ' αὐτῇ. Πάντες ἐκλινον γόνυ πρὸς αὐτῆς. Ἡγεμόνες, ποιηταί, ζωγράφοι, γλύπται, πάντες ἔμενον κατεγοητευμένοι ὑπὸ τῆς καταπληκτικῆς καλλονῆς της. Τὸ βλέμμα αὐτῆς εἶχε τι τὸ ἐπιτακτικόν, ὡς τροπαιοῦχον νικητοῦ, πεποιθὸς ἐπὶ τὴν εὐνοίαν τῆς τύχης. Ὁ ματαιόφρων στρατηγὸς ἠφραίνετο ἐπὶ τοῖς θριάμβοις τῆς συζύγου του, ἐπαναπαύμενος ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ποτὲ δὲν ἤθελεν ἀνακαλύψῃ ἀκάνθας εἰς τὸ περιλημμένον αὐτοῦ ῥόδον. Θαυμάζων αὐτὴν ἀπεθαύμαζε καὶ ἑαυτὸν, ὅτι, καίπερ ὢν ἐν προκεχωρημένῃ ἡλικίᾳ, ἔλαβε σύζυγον τὴν καλλίστην τῶν γυναικῶν τῆς ὑψηλοῦ. Πλὴν ἡ εὐτυχία αὐτοῦ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Καὶ ἔμενε μὲν ἡ Σοφία κατ' ἀρχὰς ἀπαυθὺς πρὸς τὰς περιστοιχούσας αὐτὴν κολακείας, μὴ ἀξιοῦσα προσοχῆς τὸ σμῆνος τῶν θαυμαστῶν της, ἐγνώρισεν ὅμως μετέπειτα τὸν κόμητα Φήλικα Ποτότσκη. Οὗτος ἦν ὁ πρῶτιστος καὶ κραταιότατος τῶν ἐν τῇ Αὐλῇ τῆς Πετροπόλεως μεγιστάνων, διαπρέπων μεταξὺ πάντων ὡς ἐκ τῆς εὐειδοῦς μορφῆς του, τῆς κομψότητος καὶ εὐγενείας τῶν ἡθῶν καὶ ἐν ἐνὶ λόγῳ, διὰ πάντων τῶν ἀγαθῶν τῆς τύχης καὶ τοῦ γένους. Ὑπερμέτρως δὲ πλούσιος ὢν ὁ κόμης δὲν ἦτο εἰθισμένος νὰ ἐπιβάλλῃ σιγὴν εἰς τὰς ἐπιθυμίας του. Μαθὼν λοιπὸν ὅτι ἡ περικαλλὴς καὶ θελκτικὴ αὐτῇ γυνὴ ἀντηλλάγη ποτὲ ἐπὶ χρυσῷ, ἀπεφάτισε νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸς τὴν δοκιμὴν. Θέ-

σας ὅθεν ἐντὸς κιβωτίου δύο ἑκατομμύρια φλωρινίων, ἐντὸς δὲ ἄλλου δύο πιστόλια πλήρη, ἔσπευσε μετ' αὐτῶν πρὸς τὸν στρατηγὸν de Witt, ὅστις, κατὰ θετικὰς πληροφορίες, διετέλει τότε ἐν μεγίσταις οἰκονομικαῖς δυσχερείαις. Βεβαίως δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἐκλέξῃ τις μεταξὺ τῶν δύο κιβωτίων, ἀλλ' ὁ στρατηγὸς ἐννοήσας ἐκ τῆς μελαγχολίας τῆς συζύγου του, ὅτι καὶ αὕτη συνεπάθει κυρίως πρὸς τὸν κόμητα Ποτότσκη, προὔτιμισε τὸ ἐπαγωγὸν ἀργύριον, ἀντὶ νὰ δράμῃ εἰς τὸ πεδῖον τῆς τιμῆς.

Χαίρων τὴν εὐνοίαν τῆς αὐτοκρατορίας Αἰκατερίνης ὁ κόμης κατάρθωσεν εὐκόλως νὰ ἐκδοθῇ παρ' αὐτῆς ψήφισμα διαζυγίου, συνυπογραφέντος ὑπὸ τῆς Σοφίας καὶ τοῦ ἀνεξικάκου γέροντος de Witt. Μετ' ὀλίγον δὲ ὁ κόμης Ποτότσκη, περιβαλὼν τὴν νεκρὰν σύζυγόν του δι' ἡγεμονικῆς πολυτελείας, τὴν ὠδήγησεν εἰς τὴν Αὐλὴν τῆς Πετροπόλεως, ὅπου ἐπὶ πονόμασαν αὐτὴν «ἀκτινοβόλον Νηρηίδα» ὡς ἐκ τῆς πληθύος τῶν ἀδαμάντων, οἵτινες πάντοτε περιεκόσμουσαν αὐτὴν. Μέχρι τῆς σήμερον ἐξυμνεῖ ἡ φήμη περιδερκιδόν τι τῆς κομῆσης, συγκείμενον ἐξ ἑκατὸν μαργαριτῶν ἰσομεγέθων πρὸς λεπτοκάρυα, τοὺς ὁποίους ὁ βαθύπλουτος κόμης συνήγαγεν ἐκ τῶν ἄκρων τῆς γῆς. Ἡ τιμὴ ἐκάστου αὐτῶν ἀνῆλθετο εἰς 4000 λουδοβίκεια. Ἡ αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη ὑπερηγάπα τὴν Σοφίαν· ἐσκέφθη μάλιστα νὰ ἐγκαθιδρύσῃ αὐτὴν βασιλίσσαν τῆς Πολωνίας ἐξ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν κόμητα, ὅστις ἐστράτευσε τότε κατὰ τῆς πατρίδος του ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς ῥωσικῆς δυναστείας. Εἰς χορόν τινα ἀποβαλοῦσα ἡ Αἰκατερίνη τὸ ἑαυτῆς διάδημα, ἐπέθηκεν αὐτὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ κόμητος, λέγουσα: «Ἰδοὺ ὥρατον στέμμα διὰ τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας!»

Ἐν τούτοις ὁ κόμης Ποτότσκη μετὰ τὸν δεύτερον διαισθησάμενος τῆς πατρίδος του ἐγκατέλειπε τὴν Αὐλὴν τῆς Ῥωσσίας, καὶ προσεπάθησε, πλὴν εἰς μάτην, νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν συμπάθειαν καὶ ἐμπιστοσύνην τῶν συμπατριωτῶν του. Οὗτοι ἐδήμεισαν τὰ κτήματά του καὶ ἀπεποιήθησαν περιφρονητικῶς τὴν σύμπραξίν του εἰς τὸν ὑπέρτατον περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα. Ἀφ' οὗ ὁ μὲν ὑπέστη ὁ Κοσιούσκος (Kosciusko) εἰς τὴν ἐν Ματσειγιόβιτσε (Maciejowice) μάχην, καὶ ἀνεφώνησε μὲ διάντητον στήθος τὸ σπαραξικάρδιον ἐκείνο: «Finis Poloniae», ὁ κόμης Ποτότσκη καὶ πάλιν ἐπεζήτησε τὴν εὐνοίαν τῆς αὐτοκρατορίας, ἐλπίζων νὰ τῷ ἀποδοθῶσι συνάμα καὶ αἱ ἀπέραντοι αὐτοῦ ἰδιοκτησίαι. Κατορθώσας δὲ νὰ διευθετήσῃ ἐκ νέου τὴν κολοσιακὴν περιουσίαν του ἀπεβίωσε τῷ 1805. Εἶχεν ἀποκτήσει ἐκ τῆς ὥραίας συζύγου του δύο υἱούς, τῶν ὁποίων οἱ ἑγγονοὶ ζῶσι τὴν σήμερον ἔτι ἐν Ῥωσίᾳ. Εἰς ἐξ αὐτῶν ἦτο προσκεκολλημένος εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς αὐτοκρατορίας

τῆς Γερμανίας, κατὰ τὰς ἐν Βιέννῃ τελετὰς, ἐν καιρῷ τῆς ἐκθέσεως τοῦ 1873. Τὰ ἐν Γαλλίᾳ ὅμως κτήματα αὐτῆς ἀπώλεσεν ἡ οἰκογένεια τῶν Ποτότσκη τῷ 1830, διότι οἱ τότε κόμητες μετέσχον τῆς αὐτοῦ ἐκείνης ἐπαναστάσεως· ἐγένοντο δὲ ἄπαντα ἰδιοκτησίᾳ τοῦ κράτους ὑπὸ τὸ ὄνομα Σοφιδόκη.

Ἡ Σοφία ἐνκατέμεινε χήρα ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ κάλλους αὐτῆς, οὐσὰ μὲν τρικονταετίς, ἀλλὰ δὲν ὑπανδρεύθη. Δὲν ἀφιέρωσεν ὅμως διὰ τοῦτο τὸν βίον της εἰς πένθιμον καὶ μονήρη ἡρεμίαν, ἀλλὰ, καὶ περ παρὰδεδομένη εἰς τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος, ἐξηκολούθησε, χάριν τῶν τέκνων της, νὰ ἀπολαύῃ τῶν προνομίων τῆς ὑψηλῆς θέσεως, ἣν κατείχε, δικιτωμένη ἐν πάσῃ τῇ πολυτελείᾳ καὶ λαμπρότητι τῶν προτέρων ἡμερῶν, ἀφοσιωμένη δὲ πρὸ πάντων τῇ λατρείᾳ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ. Διέμενε δὲ ἕκτοτε ἐν τῷ μεγαλοπρεπῶς μεγάρῳ Τουλκτσίν ἐν Ῥωσίᾳ, τοῦ ὁποῦ οὗ παράδεισος κατέστη περιδέρχτης διὰ τὰς πολυδαπάνους φυτείας καὶ τοποθεσίας του. Δύω χιλιάδες δούλων εἰργάζονταν ἐπὶ δέκα ἔτη πρὸς καταρτισμὸν αὐτοῦ καὶ οὕτως, ὡς ἐκ μαγείας, ἀνεφάνησαν, ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀγόνῳ πεδιάδι τῆς Ῥωσσίας γραφικώτατα συμπλέγματα βράχων, ὁμητικοὶ καταρράκται, χλοερὰ ἐκτάσεις καὶ ὑψηλὰ βαθύσκια δένδρα. Λευκοὶ ἔλαφοι ἀνεζωογόουν τὸ ἄλσος, ἐπὶ χυρτὰ δὲ ἐνετικὰ ἀκάτια καὶ μέλανεες κύκνοι περιέπλεον ἐξ ἀμίλλης τὰς τεχνητὰς λίμνας τοῦ δάσους. Ἀγγλοὶ καὶ Γάλλοι ζωγράφοι διέτριβον πάντοτε ἐκεῖ, ἵνα ἀντιγράψωσι τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως καὶ τῆς τέχνης καὶ ἀποστείλωσι πνευματοῦς πρὸς ἀπομίμησιν. Ἐθὺς ὑπῆρχεν ἐν Τουλκτσίν νὰ πνηγυρίζωσιν ἐκάστην ἡμέραν ὡς ἑορτήν. Λαμπρὰ πυροτεχνήματα διετράττον συρίζοντα τὴν σιγὴν τῆς νυκτὸς, χαρμύσνον δὲ συναυλίαι προσεῖλκον τοὺς ξενιζομένους εἰς χορόν. Οἱ ξένοι συνέρρεον ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς οἰκουμένης, ἵνα ἴδωσι τοὺς θαυμασίους κήπους τῆς νέας Ἀρμίδας καὶ ἀπολαύσωσι τῶν ἀγαθῶν τοῦ βίου ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἡγεμονικῆς αὐτῆς φιλοξενίας.

Ὁ κόμης de la Garde ἀνῆκεν εἰς τὴν χορείαν τῶν πλεόν ἐνθέρμων πνηγυριστῶν τῆς ὥραίας Ποτότσκα· περιέγραφε δὲ αὐτὴν ὡς ἑξῆς: «Ἐρασμιώτερον πλάσμα τῆς πολυμνήτου κομῆσης Σοφίας οὐδὲ ἄπαξ ποτὲ ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς γῆς. Τεσσακονταετίς ἤδη ἐξήσκει μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν περιστοιχούντων αὐτὴν, τόσον διὰ τῆς καλλονῆς της, ὅσον διὰ τῆς φιλοφροσύνης της. Οἱ κανονικοὶ χαρακτῆρες καὶ ἡ περιλαμπρὴς λευκότης τοῦ προσώπου της, οἱ μέλανεες φλογεροὶ ὀφθαλμοὶ της, τὸ λεπτοφυὲς καὶ χάριεν ἀνάστημα ὡς καὶ ἡ ἀρμονία τῆς ὅλης μορφῆς της παρίστανον ἐν τῇ πραγματικότητι σὺνολον ἐφάμιλλον τῆς ἰδανικῆς ἐκείνης καλλονῆς,

τὴν ὁποίαν ἀπεικόνισαν οἱ γλύπται τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὡς ἀνέφικτον ἀπαυγὴν τῆς ἀκρας τελειότητος. Ὁλοκλήρους τόμους πρέπει νὰ γράψῃ τις, ἂν θελήσῃ νὰ παραστήσῃ ἀκριβῆ εἰκόνα τοῦ τερπνοῦ καὶ ποικίλου βίου, ὃν διῆγον οἱ κάτοικοι τοῦ Τουλκτσίν. Ἡ Σοφία βλέπουσα ὁπόσων λατρεῖαν τῇ προσήνεγκον οἱ περὶ αὐτὴν, ἐδικαιούτο νὰ πιστεύῃ ὅτι ἦτον ὑπεράνθρωπὸν τι ὃν, μὴ ὑποκείμενον εἰς τοὺς νόμους τοῦ διεπόντος τὰς τύχας τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ἦτο ὅμως, οὕτως εἰπεῖν, ματαιόφρων, ἀλλὰ συνειδυῖα τὰ ἔξοχα πλεονεκτήματα, τὰ ὁποῖα τῇ ἐδωρήσεν ἡ φύσις, ἐδέχετο μὲ γλυκύτατον μειδίαμα τὰ θυμιάματα, τὰ ὁποῖα τῇ ἀνεπέμποντο πανταχόθεν. Ἐλεήμων καὶ γενναϊόδωρος ἐξηγόραζεν ἐκάστην ἡμέραν τοῦ ἀμερίμνου καὶ εὐδαίμονος βίου της διὰ νέας τινος εὐεργεσίας. Μόνη ἡσυχολεῖτο περὶ τὴν διέσθυσιν τῶν ἐν Γαλλίᾳ κτημάτων της, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ ἀπαρτίσωσιν αὐτόχρονα μικρὸν βασίλειον. Προσεπάθει δὲ παντὶ σθελεῖ νὰ ἐλαφρύνῃ τὴν σκληρὰν καὶ βαρεῖαν τύχην τῶν δούλων της καὶ ὑπεσπείρε διὰ πάσης θυσίας τὴν γεωργίαν. Ἐν τῇ κυνηγετικῇ ἀμύξῃ της ἡ ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς ὁμητικοῦ ἵππου διέτρεχε τὰς ἀπεράντους ἰδιοκτησίας της, ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐπιβλέπῃ ἰδίῳις ὅμμασι πάντα. Μόνη ἡ ἐσπέρα ἀφιέρουτο εἰς παντὸς εἵδους διασκεδάσεις, χοροὺς, συναυλίας, θεατρικὰς παραστάσεις εἰς πᾶσαν γλῶσσαν ταύτας δὲ ἠυδόκει ἐνίοτε ἡ κόμησσα νὰ ἐπικαλλῶν, μετέχουσα αὐτῶν αὐτοπροσώπως.»

Ὁ κατ' ἐξοχὴν φιλόανθρωπος μονάρχης Ἀλέξανδρος Α', ἐκτιμῶν τὰς εὐγενεῖς διαθέσεις καὶ τὴν πρὸς τὸ εὐεργετεῖν κλίσιν τῆς Σοφίας, μεριμνῶν δὲ καὶ περὶ τῆς πασχούσης υἱείας της, ἐδωρήσατο αὐτῇ πρὸς εὐδειξὴν ἰδιάζοντος σεβασμοῦ ἐκτεταμένην ἐπιθαλάσσιον κοιλάδα, μεταξὺ δύο ἀκρωτηρίων, ἐν Κριμαίᾳ, ὅπως, ἀναπνέουσα τὴν ζωογόνον αἶσαν τῆς θαλάσσης, ἀναλάβῃ ὑπὸ τὴν ἐπ' ἡρέαν κλίματος εὐκρατοῦς καὶ τερπνοῦ ὡς τὸ τῆς πατρίδος της. Διαμένουσα ὅθεν ἡ Σοφία ἐν τῇ ἐκεῖ ἰδιοκτησίᾳ της, διεσχάραξεν αὐτὴ μόνη τὸ σχέδιον τῆς μόλις ἀναπτυσσόμενης κώμοπόλεως, ἐπιτηροῦσα μόνη πᾶσαν ἐργασίαν. Πολλὰκις ὅμως κρυφίᾳ τις λύπη κατεκυρίευσεν τὴν ὥραϊαν Ἑλληνίδα. Πολλὰκις ἐθεάθη ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐνὸς τῶν ἀκρωτηρίων, ἀναζητοῦσα εἰς τὸν ὀρίζοντα, ὥσπερ ἡ Ἰφιγένεια, μὲ δακρύοντας ὀφθαλμοὺς τὰς ἑλληνικὰς ἀκτὰς, ἐπαναλαμβάνουσα μὲ ὑποτρέμουσαν φωνὴν τὸ περιλημμένον ὄνομα τῆς μητρὸς της, καὶ ἀναπολοῦσα καθ' ἑαυτὴν τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας τῆς παιδικῆς της ἡλικίας, ὃς εἶχε διέλθει ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους τῆς πατρίδος. Τῇ ἐπῆλθε μάλιστα ἡ ἰδέα νὰ ἀνοικοδομήσῃ ἐπὶ τοῦ προσφιλοῦς ἐκείνου χώρου μεγάλην πόλιν, τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει νὰ ἐπονομάσῃ Σοφιάπολιν, καὶ ὅπου

ἐσκόπει νὰ παρὰσχῇ ἄσυχον εἰς ἀγαθὰς, ἐναρτέτους καὶ φιλοπόνους οἰκογενεῖας. Φλεγομένη ὑπὸ τοῦ διακαοῦς πόθου τοῦ νὰ βλέπῃ τὴν εὐτυχίαν ἀντανάκλωμένη ἐπὶ τῶν προσώπων τῶν περὶ αὐτὴν, ὑπερεπλήρου τῶν εὐεργετημάτων τῆς τοῦς πένητας καὶ δυστυχεῖς· ἐτιμήθη δὲ ὡς ἀγία γυνή.

Ἡ Σοφίαπολις δὲν ἐκτίσθη· ἀλλ' ἔσως οἱ θησαυροὶ τῆς Σοφίας δυσκόλως ἤθελον ἐπαρκεῖσαι πρὸς πραγματοποίησιν τόσῃ μεγαλεπήδου ἐπιχειρήσεως.

Τῷ 1822 κατελήφθη ὑπὸ στηθικῆς νόσου, ἣτις ἠνάγκασεν αὐτὴν νὰ σπεύσῃ πρὸς θεραπεύειν παρὰ τοῖς περιθρυλήτοις τότε ἱατροῖς Hufeland καὶ Horn, ἐν Βερολίῳ, ὅπου, καὶ περὶ προδεδηκυῖα τὴν ἡλικίαν, ἔτυχεν ἀσμένου ὑποδοχῆς. Αἱ ἐπιστημονικαὶ ὁμῶς γνώσεις τῶν ἐξόχων τούτων ἱατρῶν δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποτρέψωσι τὸν κίνδυνον. Ἡ Σοφία Ποτότσκα ἀπέθανεν ἐν Βερολίῳ, τῷ 1823.

Ἡ χαρίεσσα εἰκὼν αὐτῆς ἀνευρέθη μεταξὺ τῶν ἀριστοτεχνημάτων τοῦ πρίγκηπος Ἑρρίκου τῆς Πρωσίας. Κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα, ἐδωρήθη μετέπειτα ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενεῖας εἰς τὸ ἐν Βερολίῳ μουσεῖον.

Κ· Ε. Γ. Γ.

ΟΙ ΕΠΑΙΤΑΙ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ἄλλ', ἐὰν κατατάξωμεν μεταξὺ τῶν ἐπιτηδεύματων καὶ τὸ τῆς ἐκτιμῆς, ὅα κινήσωμεν τὸν γέλωτα ἄρ' ἢ τὸν οἶκτον τοῦ ἀνθρώπου; Καὶ, οἱ ζητιᾶνοι ἀποτελοῦσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐσθράφιον (συντεχνίαν), ἔχουσι τοὺς κανόνας τῶν, τοὺς μαζωτάτους τῶν, καὶ πρὸ πάντων τὸν κορυφαῖον τῆς συντεχνίας, τὸν Πρωτομαγίστωνα! Ἡκουσέ τις πάντως καὶ εἶδε τὸν τυφλὸν ἐκείνον πρεσβύτερον, ψαλμωδοῦντα μετὰ φωνῆς λιγυρᾶς τὸ κλασικὸν ἐκεῖνο ὁρηνητικὸν τοῦ ἔθους:

Μέρα καὶ νύκτα εἰς τὰ σκοτεινὰ εἶμ' ὁ καυμένος!

Κόσμον ἀκούω, καὶ κόσμον δὲν βλέπω κτλ.

καὶ τὰς γυναῖκας, παντοῦ εὐσυμπαθέτους καὶ φιλοπτώχους, ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ πολὺ φιλοπτώχευτες, ἔσως διότι τὸ τῆς τύχης πάλιν τροφὸν, καὶ μάλιστα διὰ τὰς πυρκαϊὰς, εἶν' ἐπισημνότερον, ν' ἀνοίγωσι, τίς ταχύτερον, τὰς θύρας ἢ τὰ παράθυρα, καὶ νὰ γεμίζωσι κομμάτιον ἢ κεραμίδιον τὴν πύραν καὶ τὸ θυλάκιον τοῦ τυφλοῦ. Αἱ! ὁ τυφλὸς οὗτος εἶνε τῶν ζητιάνων ὁ Πρωτομαγίστρος· αὐτὸς δίδει τὸ δι-κανίκιον, ὡς ἐν εἰπωμεν τὸν πᾶν, τὸ δίπλωμα εἰς τοὺς ἐγκριθέντας ἐταίρους· ἄνευ τῆς ἀδείας αὐτοῦ δὲν δύναται ζητιάνος νὰ ἐπικτήσῃ παρὰ τῶν ἐκκλησιῶν τὰς θύρας, διότι ὅλα τῶν συνεταίρων τὰ δικανίκια ἐγείρονται ἐναντίον του, καὶ ὁ κερατὶς (ἔχουσι, καθὼς ὅλοι αἱ συνε-

χνίαι, καὶ κερατὶς) τὸν σύρει ἔξω τῆς χορείας. Ἐὰν δὲ ἔχῃ τις περιέργειαν καὶ τοῦ βαστῆ ἢ καρδία, ἢμπορεῖ νὰ ὑπάγῃ τὸ ἐσπέρας μιᾶς δευτέρας (διότι ἡ Κυριακὴ τῶν ζητιάνων εἶνε, γνωστὸν καὶ φυσικὸν τοῦτο, ἡ δευτέρα) ἢ μεγάλης ἐορτῆς, εἰς τὴν ζητιανοφωλεάν, οἰκίαν ὑπερεκτεταμένην ἐν τῷ Διπλοφανάρῳ ἢ τῷ Σκορδαλιᾷ-μαχαλῇ, ἀποφέρουσα εἰς τὸν ἰδιοκτήτην οὐκ εὐκαταφρόνητον εἰσόδημα, καὶ θέλει ἰδῇ τοὺς ταλανίζομένους τούτους πτωχοὺς τραγωδοῦντας, γελῶντας, ἀστείζομένους, φιλονεικοῦντας, μεθύνοντας, ἀτακτοῦντας, εὐθυμότερον παρ' ὅσων οὐδεὶς τῶν ἄλλων πτωχῶν, τῶν ἀληθῶς δυστυχῶν· θέλει παρευρεθῇ εἰς τοὺς γάμους τυφλῆς μετὰ χωλοῦ ἢ τάνάπαλιν. Ἰδίως δὲ τὴν 12 τοῦ Νοεμβρίου, καθ' ἣν τελεῖται ἡ μνήμη τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος, τοῦ πάτρωνος τῶν ἐπαιτῶν, ὅλον τὸ ζητιανολόγιον, καθαρίως ἐνδεδυμένον, ἀφ' οὗ πανηγυρίζῃ ἀπὸ πρωῒας διὰ λειτουργίας ἀρχιερατικῆς καὶ ἀρχιερατικῆς τὴν ἐορτήν, νὰ συνέλθῃ τὸ ἐσπέρας εἰς κοινὴν τράπεζαν, δαψιλῶς, ἐὰν οὐχὶ ἄθροως, ἐφωδιασμένην ἐξ ἐράνου, ἣτις ἐκτρέπεται πολλάκις εἰς ὄργια. Ὡς ζητήσῃ ἐκεῖ τὴν οἰκίαν τοῦ Πρωτομαγίστωνα, καὶ θέλει ἰδῇ αὐτὸν ἀρχοντικῶς ἐνδυμένον καὶ καπνίζοντα εἰς τὴν κόγχην του· τὴν δὲ γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας του πλουσίως κεκοσμημένας· ἐξετάσας δὲ, θέλει μάθῃ ὅτι ἐκάστη τῶν θυγατέρων ἔχει προῖκα 30—40 χιλιάδας γρόσια. Ὅλα ταῦτα δὲν εἶνε πρωτόκρουστα· ἀνάγνωθι τὴν *Ab. l'hr t'wv Thavmátwv* (Cour des Miracle) τοῦ Βίκτωρος Οὐγού· ἢ μᾶλλον ἀκούσωμεν τί λέγει περὶ τῶν ἐν Λονδίῳ ζητιάνων ὁ Colghoun, εἰς τῶν ἀρχόντων τῆς Βαβυλωνος ἐκείνης: «Ἐκτὸς τῶν εἰκοσι χιλιάδων ἀτόμων, τὰ ὅποια ἐξυπνοῦσι καθ' ἡμέραν ἐν Λονδίῳ, χωρὶς νὰ ἠξέωρῶσι πόθεν ὅα προμηθεύωσι τὴν τροφήν των καὶ ποῦ ὅα κοιμηθῶσι τὸ ἐσπέρας, ὑπάρχουσι δεκάδες χιλιάδες ἐπαῖται, ὁργανισμένοι εἰς συμμορίας, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πολυαρθμοῦ, οἵτινες ἐκμεταλλεύουσι τὰς διαφορὰς τῆς πόλεως συνοικίας, δαπανῶντες, καθ' ὅποιο λογισμὸν, δύο—τρία σελίνια τὴν ἡμέραν. Συνέρχονται δὲ ἅπαξ τοῦ ἔτους εἰς γενικὴν συνέλευσιν, ὅπου συζητοῦσι περὶ τῶν συμφερόντων τοῦ ἐσθράφιου. Ὁ James Turner, ἐκτίτης πάνυ γνωστὸς ἐν Λονδίῳ, ἐξοδεύει καθ' ἑβδομάδα πεντήκοντα σελίνια· ἐκτιμᾷ δὲ τὴν ἀξίαν τοῦ χρόνου του ἐν σελίνιον τὴν ὥραν, ὥστε πρέπει ν' ἀποταμιεύῃ καὶ περισσεύμα. Ἡ σύζυγός του ἔχει διδασκῆριον ἐκτιμῆς διὰ τὰ κοράσια, ὅσα θέλουσι νὰ ἐπιδιδῶσιν εἰς τὸ ἐπικερδὲς τοῦτο ἐπάγγελμα κτλ.» Παντοῦ τὰ πάντα.

Οἱ ἐπαῖται καὶ τὰ ῥάκια αὐτῶν μᾶς ἐνθυμίζουσι τοὺς παλαιοπώλας καὶ ἀπορροχοσυνάκτας, καὶ αὐτοὶ μᾶς ἐπαναφέρουσιν εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ψειροπάζαρον, τὸ ὅποτον καὶ ἐδῶ,

καθὼς εἰς ὅλας τὰς μεγαλοπόλεις, εἶνε ἄξιον τῆς σπουδῆς τοῦ φιλοσοφούντος περὶ τῶν ἀνθρώπων πίνων, διότι εἰς αὐτὸ κατὰσταλάζουσιν ὅλων τῶν κοινωνικῶν βαθμῶν αἱ διακρίσεις· ἐκεῖ διαλύεται ὁ καπνὸς τοῦ καινοῦ δοξαρίου· ἐκεῖ ῥίπτονται τὰ ἀπανθήσαντα κοσμήματα τῆς ἀνθρωπίνης ματαιότητος. Ἐκεῖ, καὶ μάλιστα πρὶν ἀφῆσθαι οἱ Τοῦρκοι τὰ πλατέα καὶ ἀνθοβαθρὰ ἐκεῖνα περιβόλαια τῶν, ἔπρεπε νὰ παρευρεθῇ τις τὴν παρὰμονὴν μπαϊραμίου, ἵνα ἰδῇ τοὺς τσοχαδαράλους τῶν ὑπουργῶν καὶ παρυπουργῶν (ἐκαστος αὐτῶν ἔσχε κατόπιν τοῦ δέκα εἰκοσιν, ἐκτὸς τοσούτων ἄλλων, τοὺς ὁποίους ἔτρεφε κατ' οἶκον, μόνον πρὸς ἐπίδειξιν) προσερχομένους φαειροεῖμονας καὶ λαμπροὺς μετὰ τῆς παλαιᾶς ξεθωριασμένης φορεσίας τῶν ὑπὸ μάλης, ἣν ἐξεδύθησαν πρὸ μικροῦ εἰς τὸ λουτρόν, νὰ ἐκποιῶσιν αὐτὴν διὰ κομμάτι ψωμί· ἐκεῖ ἐφάνταζε περίοπτος καὶ ἡ μηλωτὴ τοῦ φθισικοῦ Βοεβόδα, καὶ τὸ τετράκις ἢ πεντάκις μεταχρωματισθὲν μπινίσιον τοῦ Χοτζαγκιάνη, ἀφ' οὗ ἐκάλυψε τὰ νῶτα τριῶν μεκτέριδων· ἐκεῖ ὁ ξεπεσμένος κιατίμπης, ἐκβάλλων τὸ κατεσχιμένον αὐτοῦ περιβόλαιον, ἐνεδύετο ἄλλο, ἡγερώτερον τουλάχιστον, ἐὰν οὐχὶ καινουργότερον. Ἀλλὰ τὰ παλαιόρουχα, ὅσα συνάξουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ρουχοσυνάκται, εἶνε καὶ τοῦ Ψειροπαζάρου αὐτοῦ ἀνάξια, ὅθεν καὶ δὲν καταντῶσιν ἔως ἐκεῖ. Ἐκεῖνα ἔχουσιν ἄλλον προσδιορισμὸν· ἐκεῖνων τὰ μὲν βαμβάκια (ἡδύφορον ἐν ἦνε χολερικῶν ἢ πανουκλιασμένων) γεμίζουσι τοὺς ἐτοίμους σιλτέδες καὶ τὰ παπλώματα καὶ τὰ προσκεφάλαια τῶν ἐπτακισμυρίων μπεκιάριων, οἱ ὅποιοι κατοικοῦσιν εἰς τὰ χάνια καὶ εἰς διαφοροὺς κυραχανέδες· τὰ δὲ ἐρεᾶ τεμάχια χρησιμεύουσιν ὡς ἐπιβλήματα παλαιῶν ἐπανωφορίων· τὰ δὲ λινὰ καὶ βαμβάκερὰ πωλοῦνται εἰς τὰ χερτοποιεῖα· καὶ τὰ ἐλάχιστα τέλος αὐτὰ νήματα σχηματίζουν τοὺς πυρῆνας τῶν μεταξωτῶν στρογγύλων κομβίων· τίποτε δὲν ῥίπτεται. Καὶ εἰς τί ἄλλο ἀσχολεῖται τὸ σάπνος ἐκεῖνο τῶν ἀσθενικῶν κορασιῶν, τὰ ὅποια βρυάζουσιν ἐν τῇ τῆς Ἑβραϊκῆς;

Ἐὰν δὲ τις εἰκάσῃ ἐκ τινῶν στίχων τοῦ κατὰ Ἡγούμ. ποιήματος τοῦ Πτωχοπροδρόμου, φαίνεται τὸ ἔργον τῶν σημερινῶν ρουχοσυνάκτων μετήρχοντο ἄλλοτε οἱ μοναχοί.

«Κύριε ἐλέησον καλόγηρον ἐκ τοῦ ρουχοσυνάκτου», ἔκραζον περιερχόμενοι τὰς ὁδοὺς. Ἀντὶ νὰ δίδωσιν ὁμῶς, καθὼς τῶρ αἱ Ἑβραῖοι, πρὸς ἀνταλλαγὴν ὑλικῆς, ἢ ἀρέαν καὶ θειαφοκέρια, οἱ ἀπορροχοσυνάκται οὗτοι ἔδιδον εὐχὰς μόνον καὶ εὐλογίας, ἢ, τὸ πολὺ, σταυροὺς, κομβοσχοινία, ἢ καὶ ἔλακτον ἀπὸ τῆς κανδήλας τῶν Ἀγίων.

31.2 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ

1 Ἑσθρ. ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Σ. Δ. Βαζαντινοῦ.

τῆς οἰκουμένης εἶνε Βουδδιστᾶι, 30.7 Χριστιανοί, 15.8 Μωαμεθανοί, 14.4 Βραχμανιστᾶι, 7.3 διάφοροι ἔθνη καὶ 0.6 Ἰουδαῖοι.

ΙΔΙΩΜΑΤΑ ΕΞΟΧΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Ὁ ὄνομαστός τῆς Γερμανίας ποιητῆς Σχίλλερ ἐρρόφα καθ' ἐκάστην πολλὰς οὐγγίαις ταμβάκου, ἐφοῖτα εἰς ζυθοπωλεῖα καὶ οἶνοπωλεῖα καὶ ὑπερέχειρε διαλεγόμενος πρὸς εὐεδαῖς ζυθοπώλιδας. Τὸ πρόγευμά του καὶ τὸ δεῖπνό του συνίστατο εἰς χοιρομέριον, σαλάταν καὶ δύο ποτήρια οἶνου. Συνείθιζε δὲ νὰ τηρῇ ἐπὶ τοῦ γραφείου του μῆλα, οὐχὶ ἵνα τὰ τρώγῃ, ἀλλ' ἵνα ἀσφρακίνηται αὐτῶν, καθ' ὅν μάλιστα χρόνον σηπόμενα ἐξέπεμπον ὁσμὴν λίαν ἀρωματικὴν. Τὰς καλλίστας περικοπὰς τῶν δραματικῶν αὐτοῦ ἀριστουργημάτων, τῆς «Μαρίας Στουάρτ», τοῦ «Βαλλενστάιν» καὶ τοῦ «Δὸν Καρόλου» χρεώσται εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς ταμβάκοθήκης καὶ τῶν σεσηπότην ἐκείνων μῆλων. «Προχθὲς (γράφει πού ὁ μέγας ποιητῆς Γκαίτ) ἐπεσκέφθην τὸν ἀγαθὸν φίλον μου Σχίλλερ, ἀλλὰ δὲν τὸν εὗρον κατ' οἶκον· ἐπειδὴ εἶπεν ἡ σύζυγός του ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ ἐπέστρεφεν, ἐκάθισα πλησίον τοῦ γραφείου ἵνα λάβω διαφοροὺς σημειώσεις. Μόλις παρήλθον ὀλίγα λεπτά καὶ ἠσθάνθην τὸσαύτην κεφαλαλίαν ὡς τε ὀλιγοθύμητα Ἡ κυρία Σχίλλερ μοι ἔδωκε ὕδωρ καὶ ἀμέσως ἀνέλαβον τὰς αἰσθήσεις μου· κατ' ἀρχὰς ἠγνόουν πόθεν προέκυψε τὸ κακόν· τέλος πάντων ἀνεκάλυψα τρία ἢ τέσσαρα τρικατάρτα μῆλα, ἅτινα εἶχον ἀπαίσιον ἀποφοράν. Καὶ ἐγὼ μὲν ἠθέλησα νὰ τὰ ρίψω ἐκ τοῦ παρθύρου· ἀλλ' ἡ κυρία ἐκώλυσέ με λέγουσα, ὅτι ἄνευ τούτων ὁ σύζυγός της δὲν ἠδύνετο νὰ γράψῃ». Ἐν τῷ κοιτῶνί του ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ὁ Σχίλλερ καθ' ἐκάστην νύκτα ἄνθη, μάλιστα κρίνα.

Ὁ Γκαίτ δὲν ἠδύνετο νὰ ὑποφέρει ἄνθρωπον φοροῦντα δίαιτρα· προηρίστα πάντοτε ὄρθιος· ὁσάκις ἔγραψεν, εἶχεν ἐνώπιόν του τὰ ἀξιολογώτερα τῶν ἔργων τῆς πλαστικῆς. Πολλὰ ἔτη εἰργάσθη ἔως οὗ δραματουργῆσθαι τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Ταύροις»· γνωστὸν δὲ ὑπάρχει, ὅτι, οὐδένα στίχον ἔγραψε, πρὶν ἀποβλέψῃ εἰς γυναικεῖον ἄγαλμα ἐκ τῆς σεμνῆς ἀρχαιοτάτης ἵνα πεισθῇ ἐν τῇ ἔχῃ καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς ἡρώδους τοῦ ἡρμοῦ εἰς χαρακτῆρα καὶ τὰ ἔχῃ ἐκείνης.

Ὁ ῥακίνας οὐδαμοῦ ἄλλοθι ἠσθάνετο γονιμότεραν τὴν φαντασίαν του ἢ ἐν τῷ περιπάτῳ· ἐποίει λοιπὸν πάντοτε καθ' ὁδὸν καὶ ἀπήγγελλεν ἐκάστοτε τὰ ποιούμενα γεγονυῖα τῇ φωνῇ. Μᾶλλον τῶν ἡμερῶν περιεφέρετο ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Κεραμικοῦ ποιῶν τὸν «Μιθριδάτην» αἱ κραυγαί, τὸ λοξὸν βλέμμα, αἱ ἀλλόκοτοι κινήσεις καὶ χειρονομίαι ἐφείλκυσαν ἑκατοντάδας πε-

ριέρων, οἵτινες, υπολαβόντες ἐπὶ τέλους αὐτὸν μακρόμενον, τὸν ἐκράτησαν ἵνα μὴ ῥιφθῇ δὴθεν εἰς τὸ ἐγγὺς ὕδωρ. Ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ περικλάτου εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ῥακίνας ἔγραψε μίαν πρὸς μίαν τὰς σκηνὰς πρῶτον ἐν πεζῷ καὶ ἀρρυθμῷ λόγῳ, ἔπειτα δὲ ἐσκήρτα ὡς παιδίον καὶ ἔτριβε τὰς χεῖρας ὑπὸ χαρᾶς λέγων καθ' ἑαυτὸν «ἡ τραγωδία μου ἐτελειώθη· ἡ ταύτης ἔντασις εἰς στίχους ἐμμέτρους γενήσεται αὐριον ἐν τρισὶν ὥραις».

Ὁ Ῥουσσώ ἔγραψε τὴν πρῶτην, ὁ Λεσάζ τὴν μεσημβριαν, ὁ Βύρων τὸ μεσονύκτιον. Ὁ Οὐμβόλδ ἐκαιμάτο μόνον 4 ὥρας, ἔγραψε δὲ πάντοτε ἐπὶ τῶν γογγύων. Ὁ Μίλτων ἐποίησε τὰς ἐξόχους ποιήσεις του ἐν ὥρᾳ βαθείας νυκτός, ἐξύπνιζε τὴν θυγατέρα του καὶ τῇ ὑπηγόρευε, τυφλὸς ὢν αὐτός. Ἡ Γεωργία Σάνδ εἰργάζετο 4—5 ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον· ὅταν ἀπηύδα, ἐκάπνιζε· κατὰ τὰς νυκτερινὰς μελέτας ἔπινε μόνον γάλα· τὰ εὐκνήγνωστα χειρόγραφα της οὐδέποτε οὐδεμίαν εἶχον διόρθωσιν. Ἀναπαύμενος ἀπὸ τῶν κόπων ὁ Ῥισχιλιέ ἔπαιζε μετὰ δωδεκάδους γαλῶν.

Ὁ Πασχάλ ἔγραψε συνήθως ἐπὶ λεπτοτάτων ταινιῶν χάρτου. Ὁ Βυρὼν ἦγεν ἐπὶ τοῦ χάρτου πέντε καλὲτους γραμμὰς ἐν μὲν τῇ πρώτῃ στήλῃ ἔγραψε τὴν ἰδέαν του οἷα πρῶτον παρίστατο ἐν τῇ αὐτοῦ διανοίᾳ· ἐν τῇ δευτέρᾳ προσετίθει, περὶ λειπῶν, διώρθωσιν, ἐξωνύχισεν ἄλλοις οὐ φθάσῃ εἰς τὴν πέμπτην στήλην, ὅπου ἡ φράσις ἦτο ἤδη ἀνεπίληπτος. Πολλάκις διώρθωσε μίαν ῥῆσιν εἰκοσάκις· κατὰ δὲ τὴν ῥητὴν ὁμολογίαν του, μίξ ἡμέρᾳ σάββατον ἐδαπάνησε 14 ὥρας ὅπως τελειώσῃ μίαν μόνον περίοδον. Γνωστὸν ὑπάρχει ὅτι πρῶτος ὁ Βυρὼν εἶπε le style c'est l'homme. Ὁ Κυβιέ τοῦναντίον οὐδέποτε διώρθου τὰ ἀπαξ γεγραμμένα, ἔλεγε δὲ μετὰ τοῦ Πιλάτου «ὁ γέγραφα, γέγραφα». Ὁ Βολταῖρος συνεθίζε νὰ ἐκτυπῇ τὸ πρῶτον δοκίμιον καὶ ὕστερον ἐποίησε ὅσας ἐκρινεν ἀναγκαίως προσθήκας ἢ ἀφαιρέσεις. Γελοιότερος τοῦ Βολταίρου ἀπεδείχθη ὁ Βαλζάκ· τῶν μυθιστορημάτων τούτου τὸ πρῶτον σχέδιον περιεῖχεν ἐκάστοτε 40—50 σελίδας· ἀφ' οὗ ἤθελε τυπωθῇ ἐπιηξά· νετο, ἐκαλλωπίζετο, ἀπηκριβοῦτο καὶ πάλιν ἐτυπώτο, οὕτως ὥστε πολλὰ βίβλοι ἐτυπώθησαν ἐκκαίδεκάκις, αὐτὸς δὲ ἐδαπάνησε πλείονα ἢ ἐμελλε νὰ ἀπολάβῃ ἀμοιβῆς διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ πρωτοτύπου. Τὰς «τύχας τοῦ Τηλεμάχου» διώρθωσεν ὁ Φανελὼν ἐπτάκις· ὁ Μίλτων ἀπὸ 40 στίχων ἐποίησεν ἀκολούθως 40· ὁ Βοαλὼ ἔλεγεν «ὁσάκις γράφω τέσσαρας λέξεις, ἀπαλείφω ὕστερον τὰς τρεῖς». Ὁ Ῥουσσώ εἶχε μνήμην τοσοῦτον ἀσθενῆ, ὥστε οὐδέποτε κατάρθωσε νὰ ἀπομνημονεύσῃ ἑξ ὁσίων. «Μελετῶ ἐν τῇ κλίνῃ (λέγει ἐν ταῖς ὁμολογίαις του), διασκεπτομαι καὶ μετὰ δυσκολίας καὶ κόπου

ἀπεριγράπτου διατυπῶ τὴν πρότασίν μου. Ἐγείρομαι λοιπὸν ἐκ τῆς κλίνης ἵνα τὴν γράψω ἐπὶ τοῦ χάρτου· ἀλλὰ πρὶν ἐνδύθω τὴν ἐλυσμένην παντάπασι». Ὁ Corneille ἔπασχε «πληθύναν φαντασίας», ἀλλ' ἀνεχαιτίζετο πλειστάκις διὰ τὴν ἔλλειψιν ἢ μίξ λέξεως ἢ τῆς ὁμοιοκαταληξίας· τότε δὲ ἔτρεχε πρὸς τὸν ἀδελφόν του καὶ τὸν παρεκάλει νὰ εὔρῃ αὐτὸς τὸν κατάλληλον ὄρον. Ὁσάκις ἐπῆρχετο εἰς τὸν νοῦν του πληθὺς ποιητικῶν εἰκόνων, ἔδανε τοὺς ὀφθαλμούς, κατεκλίνετο ἐπὶ τοῦ τάπητος καὶ ὑπηγόρευε τοὺς στίχους πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σίζυγον. Ὁ Βύρων ἔλεγε «ζωὴ μου εἶναι τὸ ποιεῖν καὶ τὸ ἀπαγγέλλειν τὸ ποιούμενον, θάνατός μου δὲ τὸ γράφειν τὰ ποιήματά μου».

Τὸ πρωτότυπον τῆς ἐπομένης περιπουδαστοῦ ἐπιστολῆς τοῦ ἀειμνήστου Α. Κοραῆ ἀπεστάλη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἰθάκῃ φίλου μου συνδρομητοῦ ἡμῶν κ. Κ. Ν. Παυλάτου, πρὸς ὃν ἐκφράζομεν τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν.

Σ. τ. Α.

ΜΙΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ

Κύριε Κοκκινάκη,

Τὸν Ταρτοῦφον συνοδευμένον μὲ τὴν ἐπιστολήν σου ἔλαβα, καὶ σ' εὐχαριστῶ. Πρὸ αὐτοῦ ἄλλα βιβλία δὲν μὲ ἤλθαν ἀπὸ μέρους σου· καὶ ἐπειδὴ παρέπεσαν καὶ ἄλλων ἀποστάλματα διὰ τὰς περιστάσεις, πιθανὸν ὅτι ἔπαθον καὶ τὰ ἰδικά σου τὴν αὐτὴν τύχην.

Ἡ μετάφρασις εἶναι καλὴ, ὅχι ὅμως χωρὶς σφάλματα. Νὰ τὰ σημειώσω, ὥς ἐπιθυμεῖς, δὲν μὲ συγχωροῦσιν οὐτ' αἱ πολλὰ καὶ βαρεῖαι ἀσχολίαι μου, οὐτ' ἡ σχεδὸν ἐβδωμηνονταετής μου ἡλικία, στολισμένη μὲ λαμπρὰν ἀθρητικήν νόσον.

Πηγὴ πρώτη δυσκολεύουσα τὴν ἀκριβὴς μετάφρασιν εἶναι ἡ βάρβαρος ῥίμα, ἥτις ἐπροσκολληθῇ καὶ εἰς ἡμᾶς ὡς ψώρα. Εἰς τὰς βαρβάρους τῶν Εὐρωπαίων γλώσσας, ἦτον ἴσως ἀναγκαῖον τὸ ὁμοιοτέλετον, διὰ νὰ τῶν μετριάσῃ τὴν τραχύτητα· ἀλλ' εἰς τὴν ἰδικήν μας, ἂν καὶ βαρβαρωθεῖσαν, πολὺ ὅμως ὑπερέτερον ἐκείνων, ἡ ῥίμα ἐμβόηκε δι' ὀργὴν τῶν Μουσῶν.—Ἀλλ' εἰναι νόστιμος εἰς τὴν ἀκοήν.—Αἱ! καὶ τί δὲν κάμνει νόστιμον ἡ ἔξις; Ἐχουσι καὶ οἱ Αἰθίοπες τὰς Ἀφροδίτας των, ὡς ἡμεῖς οἱ λευκόδερμοι· ἔχουσι καὶ ποιητάς, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ἀλλάσσουν οὐδὲ ἓνα πρὸς δέκα Ὀμήρους.

Ὅπως ἂν ἦναι, παρακαλῶ καὶ σὲ καὶ τοὺς ὁμοίους σου στιχοῦργους, ἂν δὲν ἦναι (καὶ φοβοῦμαι μὴ δὲν εἶναι πλέον) δυνατὸν νὰ ἐξορίσετε τὴν ῥίμαν, νὰ φυλάξετε καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν ἐξουσίαν καὶ τῶν ἀνομοιοτελεῦτων σίχων, καὶ νὰ μεταφράζετε κάποτε τὰς ξενικὰς κωμωδίας καὶ εἰς πεζὸν λόγον. Δὲν ἐκαμνες κακὰ νὰ μεταφράσῃς τὸν Μισάνθρωπον τοῦ Μολιέρου εἰς τὸ πεζὸν, ἢ καὶ αὐτόν σου τοῦ-

τον τὸν στιχοῦργημένον Ταρτοῦφον νὰ μεταμορφώσῃς εἰς Λογογραφικόν. Ἄν ὅχι ἄλλο, γυμνάζεσαι εἰς τὴν μετάφρασιν, καὶ γνάπτεις ἐνταυτῷ τὴν ἄγναπτόν μας γλῶσσαν, τῆς ὁποίας τὸ ἀμόρφωτον ὀνόμαζα δευτέραν πηγὴν τῶν κοινῶν εἰς ὅλους μας σφαλμάτων.

Ὅποια ὅμως καὶ ὁποῖα εἶναι τὰ σφάλματα ταῦτα, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐλαττώσωσι τὴν προθυμίαν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γλώσσης. Πρῶτους εἰς τὴν χρονικὴν τάξιν τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος μᾶς ἐφύτευσε ἡ φύσις· πρωτεῖον δυστυχέστατον, ἂν τὸ παραβάλωμεν πρὸς τὴν μέλλουσαν τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων, ἢ καὶ μεταφραστῶν, λαμπρὰν ἐποχὴν. Ἀλλ' ὅμως εἰς τὰς χεῖράς μας εἶναι νὰ ἀποφύγωμεν τὸ ὄνειδος τῆς δυστυχίας, ἂν ὅ τι ἐνεργῶμεν σκοπὸν ἄλλον δὲν ἔχη παρὰ νὰ ταχύνωμεν τὴν μακαρίαν ἐποχὴν ἐκείνην. Ὑγίαινε εὐδαιμονῶν!

5 Σεπτεμβρίου, 1816.

Α. ΚΟΡΑΗΣ.

ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΟΣ

Οἱ γάμοι τῶν χωρικῶν τῆς Λευκάδος ἄρχονται πάντοτε ἡμέραν Σάββατον· προγενεστέρως δὲ, δύο κοράσια ἐκ τῶν εὐειδεστέρων τοῦ χωρίου, ἀνδρικά ἐνδεδυμένα, καὶ φέροντα πιστόλια εἰς τὴν ζώνην, ζυμνούνουσιν εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ τὰ καλούμενα κου. λούρια τοῦ γάμου, ἔχοντα ἐκ περιτροπῆς,

Σήμερα 'ν' ἄσπρος οὐρανὸς, σήμερ' 'ν' ἄσπρη μέρα, σήμερ' στεφανώνεται ἀητὸς τὴν περιστέρα.
'Σὰ λάμπουν τὰ λαμπρὰ σπαθιά 'ς τὴν ἀσημένια θήκη, ἔτσι νὰ λάμπῃ καὶ ὁ γαμπρὸς 'ς τοῦ πεθεροῦ τὸ σπῆτι.

Ἐκ τῆς αὐτῆς ζύμης κατασκευάζουσι καὶ μέγα τι ἄλλο κουλούριον, καλούμενον πρωτόπλαστον, ὅπερ περιτυλίσσουσιν ἐρυθρὰ μετὰξῃ, καὶ τηροῦσιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας τοῦ γάμου. Τὴν πρῶτην τοῦ Σαββάτου σφάζουσι τράγον καὶ ρίπτουσι πυροβόλον, διακηρύσσοντες οὕτω τὴν ἐναρξίν τοῦ γάμου· οἱ ἀκούοντες τὸν κρότον λέγουσιν, — αἰματώθῃ ὁ γάμος. — Τὸ ἐσπέρας τοῦ Σαββάτου ἐτοιμάζουσι σημαίαν τινὰ, ἣν περικλοῦσι μπαῖ-γάκι, καὶ συγχρόνως προσκαλοῦσι νέον ἄγαγον ἵνα ξυρίσῃ τὸν γαμβρόν. Οὗτος δὲ ξυρίζων ἔδει τὰ ἀκόλουθα δίστιχα·

Μπαρμπέρης εἶν' ὁ πλάτανος, γαμπρὸς τὸ κυπαρίσσι, καὶ νύφη τὸ κρῦν νερὸ ἀπὸ καθάρια βρύσι.
Φωστήρας εἶσ' ἀνέλλαρος, λεδέντης ἀλλαμμένος, καὶ ὄντας βαρυστολιστῆς ὅσιν ἄγγελος γραμμένος.
'Λοήμια 'ν' τὰ γελῆσια σου, καὶ κρίνος εἶσ' ἀτός σου, γκιούλση καὶ μεραντσόνερο τρέχει ἀπ' τὸ πρᾶσμά σου.
Γαρούφαλο Βενέτικο, καὶ ὅτε καὶ ἂν 'πᾶς μυρίζεις, Κῆ ἀπ' ὁποια γειτονία διαβῇς ἀντρόγενο χωρίζεις.

Τὴν Κυριακὴν μετὰ τοῦ ἀναδόχου καὶ τοῦ γαμβροῦ πορεύονται οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι εἰς

τὸν οἶκον τῆς νύμφης, ὅπου τελεῖται τὸ μυστήριον τοῦ γάμου. Πρὶν δὲ ὁ ἱερεὺς ἀρχίσῃ τὴν τελετὴν, ὁ γαμβρὸς πατεῖ λαθραῖως τὸν δεξιὸν πόδα τῆς νύμφης, καὶ διὰ χρυσοῦ ἢ ἀργυροῦ νομίσματος σταυρόναι αὐτὴν εἰς τὸ μέτωπον καὶ εἰς τὸ στήθος· ἀκολούθως θέτει εἰς τὸ στόμα της, καὶ ἐδῶθεν λαβοῦσα αὐτὴ, τὸ φυλάττει.

Μετὰ τὴν τελετὴν ἡ νύμφη συνοδεύεται ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνοις καὶ πυροβολισμοῖς καὶ ἀλαλαγμοῖς εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ. Ἀμα δὲ ἐξέλθῃ τοῦ οἴκου της ἄρχεται μία τῶν καλλιφωνοτέρων γυναικῶν τῆς συνοδίας νὰ ἄδῃ καθ' ὁδόν, ἐκ μέρους τῆς νύμφης, τὰ ἐξῆς δίστιχα·

Μισέω, φίλοι, κλάψτε με, καὶ ἀδέρφια μου μεγάλα καὶ σὺ μαννοῦλά μου γλυκεῖα, ποῦ μῶδινες τὸ γάλα.
Εὐχέσθω με μαννοῦλά μου τώρα 'ς τὸ μιστεμό μου, 'φκηθῇτε μ' ἀδερφάκια μου 'ς τὸν ἀναχωρισμό μου.

Μετὰ τὸ ἄσμα τοῦτο ἄλλη συνακόλουθος ἀποκρίνεται ἐκ μέρους τῆς μητρὸς ἄδουσα,

Σύρε, παιδί μου, 'ς τὸ καλὸ, καὶ 'ς τὴν καλὴ τὴν ὥρᾳ καὶ νὰ γιομίσ' ἡ στρίτα σου τραντάφυλλα καὶ ῥόδα.
Γειτόνισσαι, γειτόνισσαι, ποῦ 'ναι ἡ γειτονιά σας; ποῦ 'ν' ἡ φουμιτὰ τῇ γειτονιάς, καὶ ἡ δασκάλισσά σας; Ἀυτοῦ 'ποῦ 'πᾶς, παιδάκι μου, εἶναι ξερὰ τὰ ξύλα, καὶ ἀπὸ ταῖς ὁμορφάδαίς σου ἀνθοῦν καὶ ὀφάνου φύλλα.
'Σ τὴ γειτονία 'ποῦ ὅλ' νὰ πᾶς κανέλα μὴ μασσήσης καὶ μοσκοκάρυδο μὴ φᾶς, καὶ μᾶς ἀλησιμονήσης.
Πόρτες καὶ παραθύρια μου ὅλα ξεκλειδωθῇτε, Τὴ νύφη 'ποῦ σὰς στέλνομε καλὰ νὰν τὴ δεχθῇτε.

Μετὰ τοῦτο αἱ λοιπαὶ συνακόλουθοι γυναῖκες ἔδουσιν ἐκ περιτροπῆς τὰ ἀκόλουθα δίστιχα·

Καλὸς τὰ χιλιοπρόβαλες ἡ βέργα ἡ ἀσημένια, διαβαίνει καὶ μᾶς χαίρετ' ἡ μαργαριταρένια.
Σαρώσετε τὰ διόδατα, σαρώσετε τὴν βούγαις, γὰ νὰ διαβῇ ἡ νύφη μας μὲ τὴν χρυσάειν φτερούγαις.
Αὐτοῦ 'ποῦ 'πᾶς, νυφοῦλά μου, ἤλιος νὰ μὴ σὲ κλέψῃ, καὶ μίτ' ὁμπρὲς ἡ λούρη νὰ 'δῇ νὰ σὲ σκεπάσῃ.

Ὅταν δὲ πλησιάζουσιν εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ, ψάλλουσι τὰς·

'Ανοίξετε τὴν κάμαρᾱς τῇ ἀπάνου, καὶ τῇ κάτω, καὶ ὁ γείος τοῦ 'Ρήγα ἔρχεται μὲ τὴν ἀργύρευσά του.
Νὰ 'ν' ὁ γαμπρὸς καλὸς ὡς, καὶ ἡ νύφη καλομοῖρα, νὰ κάμουν 'σερνικά παιδιὰ ὅσιν τοῦ Μαγιοῦ τὰ μέλα.
Εὐλογημέν' ἀντρόγενο, ὁ Θεὸς νὰ σὰς βοηθήσῃ, καὶ ἡ Παναγία ἡ δέσποινα νὰ σὰς πολυχρονίσῃ.

Ἐπὶ τῆς στέγῃς τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ ἵσταται παῖς, φέρων κἀνίστρον πλήρες βαμβα-κροσπόρου καὶ ὀρυζίου, ἐξ ὧν ῥιπίζει εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς προσερχομένης νύμφης. Παρὰ τῇ θύρᾳ δὲ ἐκτίθενται διάφορα γεωργικὰ ἐργαλεῖα, ἐν οἷς διαπρέπει μάλιστα τὸ γενί (ινίον)· εἰς δὲ τῶν οἰκείων προσφέρει τὴν νύμφη πέλεκυν δι' οὗ κτυπᾷ τρεῖς τὴν θύραν σταυροειδῶς, πα-τοῦσα συγχρόνως τὸ παρακείμενον ἰνίον· ἐντεῦ-θεν καὶ ἡ κοινὴ παροιμία—«ἠῆρηκεν ἡ νύφη μας τὸ γενί 'ς τὴν πόρτα τῇ».—Ἀκολούθως προσ-φέρεται αὐτῇ ῥόδιον, δι' οὗ κτυπᾷ πάλιν σταυροειδῶς τὴν θύραν, καὶ ἔπειτα τὸ ῥίπτει ἐντὸς

της οικίας· μετά τοῦτο τῇ ἐγγειρίζεται ἀγγεῖον πληρὲς ὕδατος, ἐξ οὗ πίνει ἐκ τριῶν διακρόρων αὐτοῦ μερῶν, καὶ ἔπειτα χύνει τὸ λοιπὸν εἰς τὰ ὀπίσω.

Εἰσελθούσης τῆς νύμφης εἰς τὴν οἰκίαν, πάντες οἱ παρευρεθέντες ὀφείλουσι νὰ συγχωρεύσῃσι μετὰ τῶν νεονύμφων τοὺς καλουμένους τρεῖς γύρους (στροφάς), ἄδοντες ζωηρῶς τὸ ἐξῆς πεντάστιχον·

Ἐγὼ γαῖα, κύνων χαρὰ,
Κύν' ἡ νύμφη μας παιδίαν,
Κύνει κίστρο φαμελίαν,
Πέντε γαῖους, καὶ μὴ μηλίαν,
Κὴ ἄλλη μία βροδανινίαν.

Ἀκολουθῶς παραδίδονται εἰς φαγοπότι καὶ διασκεδάσεις μέχρις ὅλης τῆς Δευτέρας· τὴν δὲ πρωΐαν τῆς Τρίτης ἐξαρτήσαντες τὸ νυκτερινὸν *ἡ ποικιλία* (χιτών) τῆς νύμφης εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ προειρημένου μπαϊρακίου, πορεύονται μετ' αὐτοῦ πάντες εἰς πηγὴν, ἣ φρέαρ· ἐκεῖ δὲ πλύναντες τὸ *ἡ ποικιλία*, καὶ φαγόντες τὸ πρωτόπλαστον *κουλούριον*, δίδουσι τέλος εἰς τοὺς γάμους.¹

I. N. ΣΓΑΜΑΤΕΛΟΣ.

ΟΙ ΚΥΝΕΣ ΤΟΥ ἈΓΙΟΥ ΒΕΡΝΑΡΔΟΥ

Ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁμωνύμου ὄρους μοναστηρίου ἔμεινε καὶ ξενοδοχεῖον—κατὰ τὴν ἀληθῆ τῆς λέξεως σημασίαν—τοῦ Ἀγίου Βερνάρδου, ἐξέρχεται εἰς τὸ ὄρος τὴν χειμῶνα καθ' ἑκάστην, οἷσθηποτε καὶ ἄν ἦνε, εἰς μοναχὸς πρὸς τὰ μέρη τοῦ Μαρτίνου καὶ ἕτερος πρὸς τὰ μέρη τῆς Ἀόστης. Ἐνίοτε τοὺς μοναχοὺς τούτους ἀκολουθεῖ καὶ εἰδικὸς ὑπηρέτης, πάντοτε ὅμως προηγείται αὐτῶν κύων ἐκ τῶν τοῦ Ἀγίου Βερνάρδου, ζῶν ἰσχυρὸν, ἔχον μακρὰν καὶ δυνατὴν τρίχα τὸν χειμῶνα, τὴν ὁποίαν ἀποβάλλει τὸ ἔαρ.

Εἶνε ἡμερώτατοι καὶ εὐπειθέστατοι οἱ κύνες οὗτοι. Τὸ μόνον ὅπερ χαρακτηρίζει τὸ γένος τῶν εἶνε κεράτιόν τι εἰς τοὺς ὀπισθίους πόδας διχοτομημένον καὶ σχεδὸν κρεμώμενον. Ὅκτω τοῦτοι κύνες εὐρίσκονται συνήθως εἰς τὸ μοναστήριον, οἵτινες πηγαίνονται σάινοντες περὶ τοὺς περιηγητὰς τὴν οὐρανὴν, ἀκολουθοῦντες τοὺς μοναχοὺς, εἰσερχόμενοι εἰς τὰ μαγειρεῖα, διατρύπουντες τὴν χιόνα, ἐκτεινόμενοι εἰς τὸν ἥλιον, χασιμώμενοι μεθ' ὑποκόφου μουρμουρισμοῦ καὶ πορευόμενοι ἐνίοτε πρὸς περίπαιον εἰς τὰς πλησιοχώρους κορυφάς. Ἀμέτρους ὑπηρεσίας προσφέρουσιν οἱ κύνες τοῦ Ἀγίου Βερνάρδου. Ἄν ἔλειπε τὸ θαυμαστὸν ὁρμέφυτον τῶν καλῶν τούτων ζῶων ἀδύνατον θὰ ἦτο νὰ ἀνεύρῃ τις τὸν δρόμον τοῦ ἐπὶ τοῦ Ἀγίου Βερνάρδου, διότι πολλάκις ὁ ἀνεμὸς μετακινεῖ τὰς μεγάλας τῆς χιόνος στιβάδας ὡς τὴν ἄμμον τῆς ἐρήμου, καθιστᾷ κοιλιάδα τὴν χησιμὴν λόφον.

I. K. 2. 1. 1. 1.

Ἄλλ' οἷσθηποτε καὶ ὁσαυδήποτε μεταβολὰς καὶ ἂν ἐπιφέρῃ ἡ τρικυμία, ὁ κύων οὐδέποτε χάνεται. Ὑπὸ τοὺς σωρούς τῆς χιόνος διακρίνει τὴν ὁδὸν, ὅσκι χιονοστιβάδες, ὅσκι νιφάδες καὶ ἂν κατὰ πίπτῃσι βαδίζει ἀσφαλίστατα καὶ ἐκλέγει ἐκεῖνα τὰ μονοπάτια ἀκριβῶς, τὰ ὁποῖα θὰ ἐξέλεγεν ὁ ἡμίονος ἂν ἔλειπεν ἡ χιὼν. Ὅδηγεῖ τὸν μοναχόν, τοῦ ὁποίου προπορεύεται τρία βήματα, σταματᾷ ἔμει καὶ ὁ μοναχὸς σταματᾷ, τείνει τὸ οὖς εἰς πάντα θόρυβον, γαυγίζει εἰς πᾶσαν πρόσκλησιν, ἐφ' ὅσον δύναται ν' ἀκούσῃ.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἡ τὴν χαρὰν ἐξέρχονται τοῦ μοναστηρίου οἱ ἀγαθοὶ καὶ γενναῖοι κύνες, ἔχοντες πάντοτε μικρὸν βωκάλιον κρεμασμένον ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἢ κρατῶντες εἰς τὸ στόμα κανίστριον με ἄρτον καὶ οἶνον. Διατρέχουσι τὰ διάφορα μέρη τοῦ μεγάλου ἐκείνου ὄρους ἀναζητοῦντες τοὺς δυστυχεῖς ἀξιδιώτας, οἵτινες τυγχόν ἀπεπληρήθησαν εἰς τὰς χιόνους. Ὅλοι αἱ αἰσθήσεις τῶν εἶνε ἐντεταμέναι. Παντοῦ εἰσδύει τὸ βλέμμα τῶν. Μακρόθεν διακρίνουσι πάντα χρωματισμὸν καὶ πᾶσαν κίνησιν καὶ ἀμέσως τρέχουσι.

Ἄμα γογγυσμὸς ἀκουσθῇ γαυγίζουσι καὶ τρέχουσι νὰ δώσωσι βοήθειαν. Ἡ ὁσφρησίς εἶνε οἷα ἡ τοῦ καλλιτέρου θηρευτικοῦ κυνός. Ὅταν πλησιάζωσιν εἰς τὸν δυστυχῆ, ὃν κατεπλάκωσεν ἡ χιὼν, λείχουσι τὴν ὥχραν τοῦ ὄφιν καὶ τὰς χειράς του τὴν νεκρωμέναν· ὁ κύων ζεσταίνει τὸν ἄνθρωπον πλαγιάζων πλησίον του. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπανεῖλθῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰς αἰσθήσεις του προσφέρει ὁ κύων τὸ κανίστριον με τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸν βοηθεῖ με πάντα τρόπον νὰ ἐγερθῇ. Ἄν δὲν δύνηται τίποτε νὰ πράξῃ γαυγίζει τότε γοργῶς ζητῶν τὴν βοήθειαν τῶν μοναχῶν. Ἄν καὶ τὰ γαυγίσματά του δὲν ἀκουσθῶσι τρέχει τότε ὅσον δύναται ταχέως καὶ ἐπανερχεται μετ' οὐ πολὺ ὅπου ἀφῆκε τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον, συνοδευόμενος ὑπὸ τινος μοναχοῦ.

Μοναχοὶ καὶ κύνες, μὴν μόνον ἔχετε σκέψιν καὶ ἕνα μόνον σκοπὸν ἐπὶ τοῦ Ἀγίου Βερνάρδου, νὰ βοηθήσῃτε καὶ νὰ σώσῃτε!

Καὶ οἱ μοναχοὶ καὶ οἱ κύνες βοηθοῦσι καὶ σώζουσι με κίνδυνον τῆς ζωῆς τῶν. . .

MAXIME DU CAMP.

Τοῦ Περικλέους τὴν γυναῖκα χωρὶς νὰ τὴν γνωρίζῃ ὕβρισε καθ' ὁδὸν βδελυρὸς τις ἄνθρωπος. Μεθὼν δὲ μετὰ ταῦτα ποία ἦτον ἡ γυνὴ ἐκεῖνη, ἐδραμεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Περικλέους, διὰ νὰ ζητήσῃ συγχώρησιν. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς, μὴ θέλων οὐδὲ λόγος περὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ νὰ γίνεσθαι, οὐδὲ νὰ φαντασθῇ τις, ὅτι τὴν ὕβρισεν, εἶπε πρὸς τὸν ὕβριστήν· «Δὲν ὕβρισες τὴν γυναῖκά μου, διότι αὐτὴ ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν ἀσθενοῦσα οἰκουρεῖ.»

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Ἀλεκτρούνων ἀγῶν πόθεν ἀρχὴν ἔλαβεν.
[Ἐκ τῶν τοῦ Αἰλιανού.]

Μετὰ τὴν κατὰ τῶν Περσῶν νίκην, Ἀθηναῖοι νόμον ἔθεντο ἀλεκτρούνας ἀγωνίζεσθαι δημοσίᾳ ἐν τῷ θεάτρῳ μιᾶς ἡμέρας τοῦ ἔτους. Πόθεν δὲ τὴν ἀρχὴν ἔλαβεν ὁ νόμος, ἔρω. Ὅτε θεμιστοκλῆς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐξῆγε τὴν πολιτικὴν δύναμιν, ἀλεκτρούνας ἐθάσαστο μαχομένους, οὐδὲ ἀργῶς αὐτοὺς εἶδεν· ἐπέστησε δὲ τὴν στρατιάν καὶ ἔφη πρὸς αὐτοὺς, Ἀλλ' οὗτοι μὲν οὐτε ὑπὲρ πατρίδος, οὐτε ὑπὲρ πατρῶν θεῶν, οὐδὲ μὴν ὑπὲρ προγονικῶν ἡρώων κωκοπαθοῦσιν, οὐδὲ ὑπὲρ δόξης, οὐδὲ ὑπὲρ ἐλευθερίας, οὐδὲ ὑπὲρ παιδῶν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μὴ ἡττηθῆναι ἐκάτερος, μὴδὲ εἶξαι ὁ κατὰ τὸν ἕτερον. Ἀπερ οὖν εἰπὼν ἐπέρρωσε τοὺς Ἀθηναίους. Τὸ τοῖνον γενόμενον αὐτοῖς σύνθημα τότε εἰς ἀρετὴν ἐβουλήθη διαφυλάττειν καὶ εἰς τὰ ὅμοια ἔργα ὑπόμνησιν.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Ἡ πέριδικα καὶ ἡ κακὴ μάνα.

[Κρήνη.]

Κι' ἀπότης· καὶ τὸ γέννησε κ' ἐδολοκόπησεν το
Εἰς τὴν ποδίαν τοῦ τό· ὅλα πα νὰ τὸ καταλύσῃ.
Ἐπὶ τῇ σπύρτῃ συναπαντᾷ πέριδικα πλουμισμένη.
Ποῦ πᾶς σκύλα; ποῦ πᾶς ὄρεξ; ποῦ πᾶς μαγισμένη;
Ἐγὼ ἔχω δώδεκα παιδιά καὶ λέω νὰ ἔχῃ καὶ ἄλλα,
Κ' ἐσύ ἔχεις ἕνα μοναχὸ καὶ πᾶ νὰ τὸ σκοτώσῃ;
Παίρνει τὴν παραπόμεναι ἔς τὸ σπῖτον τῇ γαῖῃ;
Καὶ πᾶναι καὶ θαρτίζει το καὶ θᾶναι το Δευτέρῃ,
Κ' ἐτάξεν το ζάχαρ, κουλούρια με τὸ μέλι.
Φάγε καὶ πιε σουλάκι μου νὰ γοργομεγαλώσῃς
Κι' ἀνὲν καὶ γένῃς κυνηγὸς καὶ θοαῖνης ἔς τὸ κυνηγί.
Οὐλὰν τὰ ἔχῃ σκότον, κατὰλυε ὅτι βρισκῇ.
Τὴν πέριδικα τὴν πλουμιστὴ μὴν τήνε καταλύσῃ,
Μὰ κεινηνὰ ν' ἔχῃ σου κ' ἐγὼ, ἡ μητρυγιά σου.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * Τὸ ῥητὸν «Πράττε ὅπως ὁ λόγος ὁ κόσμος» φαίνεται μοι ἀμφιβόλου ὀρθότητος, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σημαίνει «Ἀληθεύετε».

* * Ἡ ζηλοτυπία εἶνε χολὴ πικραίνουσα πᾶν ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν γλυκὺ αἶσθημα.

* * Ἡ πολυτέλεια ἀποβαίνει πολλάκις ἐχθρὰ τῆς φιλοκαλίας.

* * Τὰ ἀτελεύτητα παράπονα προξενοῦσι πλείονα περιφρόνησιν πρὸς τὴν ἀσθένειαν τοῦ παραπενομένου ἢ οἴκτον πρὸς τὴν δυστυχίαν του.

* * Διανοοῦ πολλά, ὁμίλει ὀλίγα, γράφει ὀλίγότερα.

Αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς κατὰ

1. Ἀσέτου.
2. Ἐπανερχεται.
3. Κτήνη.

ναλίσκουσι τὸ ἐν τρίτον τοῦ ὀλίγου προϊόντος τοῦ καφέ, ὅπερ ὑπολογίζεται εἰς 7,000,000 καντάρια ἑτησίως.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Τὸ καλῆτερον καὶ τὸ χειρότερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου.

Ἐν τῷ βίῳ τοῦ Αἰσώπου ἀναφέρεται τὸ ἐπόμενον ἀνέκδοτον·

Ἡμέραν τινὰ ὁ φιλόσοφος Ἐάνθος, θέλων νὰ δώσῃ δαίπνον εἰς τινὰς φίλους του, παρήγγειλε τὸν δούλον του Αἰσῶπον ν' ἀγοράσῃ ὅτι καλῆτερον εὔρη ἐν τῇ ἀγορᾷ.

Ὁ Αἰσώπος ἠγόρασε μόνον γλώσσας, τὰς δόποις ἐμαγείρευσεν ποικιλοτρόπως καὶ εἰς τὸ δαίπνον ἄλλο δὲν παρέθεσεν εἰμὴ γλώσσας.

—Δὲν σε παρήγγειλα, τῷ εἶπεν ὁ Ἐάνθος πλήρης ὀργῆς, ν' ἀγοράσῃς ὅ,τι καλῆτερον εὔρης;—Καὶ ὑπάρχει καλῆτερον τι τῆς γλώσσης, ἀπήντησεν ὁ Αἰσώπος. Ἡ γλώσσα εἶνε ὁ δεσμὸς τοῦ κοινωνικοῦ βίου, τὸ ἄσυλον τῶν ἐπιστημῶν, τὸ ὄργανον τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ λόγου· διὰ τῆς γλώσσης ἐξευγενίζονται οἱ ἄνθρωποι, διδάσκονται, πείθονται, ἐκπληροῦσι τὸ πρῶτον τῶν καθόντων καὶ ἱερώτερον, τὸ λατρεύειν τοὺς θεοὺς.

—Ἀυρίον, τῷ λέγει ὁ κύριός του, ἀγόρασε ὅ,τι χειρότερον ὑπάρχει ἐν τῇ ἀγορᾷ.—Τῇ ἐπαύριον ὁ Αἰσώπος δὲν παραθέτει εἰς τὴν τράπεζαν εἰμὴ γλώσσας, λέγων ὅτι· «Ἡ γλώσσα εἶνε τὸ χειρότερον πρᾶγμα τοῦ κόσμου. Ἡ γλώσσα εἶνε μήτηρ πάσης ἐριδος καὶ παντὸς πολέμου, τροφὴ τῶν δικῶν, πηγὴ πάσης διαιρέσεως. Ἡ γλώσσα εἶνε τὸ ὄργανον τῆς πλάνης, τοῦ ψεύδους, τῆς συκοφαντίας καὶ τῆς βλασφημίας».

Οἱ καλῆτεροι φίλοι.

«Ἐχω φίλους διαφόρων αἰώνων καὶ τόπων, οἵτινες διέπρεψαν ἐν τοῖς πολεμικοῖς, τοῖς πολιτικοῖς, ταῖς ἐπιστήμας καὶ τοῖς λόγοις, λέγει ὁ Πετράρχης, ἐννοῶν τὰ βιβλία. Οὐδεμία ἀνάγκη πολλῶν πρὸς αὐτὰ περιποιήσεων, οὔτε θωπειῶν. Δίδτι πάντοτε προσφέρονται προθύμως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μου. Προσκαλῶ, ἡ ἀνημέμω αὐτοὺς ὅπου καὶ ὅταν θέλω. Οἱ μὲν αὐτῶν μοὶ διηγούνται τὰ συμβεβηκότα παρελθόντων χρόνων, οἱ δὲ μοὶ ἀποκαλύπτουσι τῆς φύσεως τὰ μυστήρια. Τινὲς με διδάσκουσι τὸ καλῶς ζῆν καὶ τὸ ἡσύχως ἀποθνήσκειν· ἄλλοι δὲ διασκεδάζουσι τὰς μερίμνας μου διὰ τῶν χαριεντισμῶν καὶ εὐφραίνουσι τὸ πνεῦμά μου διὰ τῆς ποικιλίας. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἄλλοι σκληρύνοντες τὴν ψυχὴν μου κατὰ τῶν συμφορῶν καὶ τῶν θλίψεων, ἡ περιορίζοντες τὰς ἐπιθυμίας μου. Τὸ δὲ πάντων κάλλιστον, πρὸς ἀνταμοιβὴν τοσούτων εὐεργεσιῶν οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτοῦσι παρ' ἐμοῦ, εἰμὴ ἐν δωμάτιον καλῶς κλειόμενον ἐν γωνίᾳ τινὶ τῆς οἰκίας μου ὅπως μένωσιν αὐτόθι ἀσφα-

λείς. Τέλος περιφέρω ἐνίοτε αὐτοὺς καὶ εἰς τὰ χωρία, ὧν ἡ ἡσυχία ἀρέσκει αὐτοῖς πολὺ μᾶλλον, ἢ ὁ θόρυβος τῶν πόλεων.»

Σοφὸς βράζων ὠρολόγιον.

Ὁ μέγας Ἀγγλος σοφὸς Νηούτων (Newton) ἦν πρῶτον τινὰ σφόδρα βεβουλισμένος εἰς μελέτην, ὅτε εἰσῆλθεν ἡ οἰκονόμος του, φέρουσα διὰ τὸ πρόγευμα αὐτοῦ ἐν ὧν, ὅπερ ἤθελε νὰ θράσῃ ἐντὸς μικροῦ τινος ἀγγείου. Ὁ Νηούτων, θέλων νὰ ἦνε μόνος, διέταξε τὴν οἰκονόμον ν' ἀπέλθῃ, εἰπὼν ὅτι αὐτὸς θὰ θράσῃ τὸ ὦν. Ἡ οἰκονόμος κατέθηκε τὴν χύτραν ἐπὶ τῆς ἐστίας, τὸ ὦν ἐπὶ τῆς τραπέζης, πλησίον τοῦ ὠρολογίου τοῦ κυρίου αὐτῆς, καὶ τὸν κατέστησε προσεκτικὸν νὰ μὴ ἀφίσῃ τὸ ὦν εἰς τὴν χύτραν πλέον τῶν τριῶν λεπτῶν τῆς ὥρας. Μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθεν ὅπως λάβῃ τὴν χύτραν. Ἀλλ' ὅπόσον ἐξεπλάγῃ ἰδοῦσα τὸν κύριον αὐτῆς ἰστάμενον πρὸ τῆς ἐστίας, κρατοῦντα τὸ ὦν ἐν τῇ χειρὶ, ἐν ᾧ τὸ ὠρολόγιον ἔβραζεν ἐν τῇ χύτρᾳ!

Ἡ τηγανίταις τοῦ Ταγιακιέρᾳ.

Ὁ ἱατρός τοῦ Κυβερνήτου Διονύσιος Ταγιακιέρᾳς εἶχε προσκαλέσει ποτὲ ἐν Ναυπλίῳ φίλους τινὰς, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων καὶ τὸν εὐφύεστατον ποιητὴν καὶ ἱατρὸν Ἰωάννην Βηλαράν, ἵνα φιλέσῃ αὐτοὺς τηγανίτας. Ταύτας δὲ ἰδὼν ὁ ποιητὴς τῆς Γιατρικῆς παρηγοριᾶς ἀνεφώνησε περιχαρής·

ὦ! τηγανίταις καλοφκιατμέναις,
ὦ! τηγανίταις μὲ τὸ σωρό,
Ζαχαρωμέναις καὶ μελωμέναις,
Καὶ μὲ σουσάμι τ' ἀσπρουδερό.

Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ λοφώδης σωρὸς αὐτῶν δὲν ἦτο εὐάλωτος, καὶ ὅτι οἱ δαιτυμόνες ἀπέκαμον ἐπιτιθέμενοι· ἀλλ' ὁ Βηλαρᾶς παρορμαῖ αὐτοὺς ἐνθουσιῶν εἰς νέαν ἔφοδον. Ἐπειδὴ ὅμως ἐφοβοῦντο δυσπεψίαν καὶ ἐπεκαλοῦντο τὴν ἱατρικὴν αὐτοῦ ἀντίληψιν, ὁ ὁπαδὸς τοῦ Ἱπποκράτους σπεύσας προσέθετο νέον ἀφορισμὸν εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ, τὸν ἐξῆς·

Ὁ Ἱπποκράτης δὲν ἔχει τώρα
Σταῖς τηγανίταις καθόλου χώρα·
Γιὰ τηγανίταις αὐτὸς δὲν λέγει,
Κι' ἀνίσως εἶπε, ποῖός τοῦ τὸ στέργει;
Ἄν εἶπε βλάβουν, μὲ συμπαθαί,
Γιατὶ ἀπὸ τούταις δὲν εἶχε φάει.
Γιὰ φάτε, φίλοι, καὶ μὴν τραβίστε,
Πῶς θὰ χωνέψουν μὴ συλλογιέσθε.
Ἀλέθει ὁ μῦθος; ρίξτε ν' ἀλέση,
Κριθάρι, στάρι, ὅτι μ' ὑπέρει.

Εἰς ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Δεινὰ ἀποτελέσματα τῆς μεταξὺ τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν ἐπιγαμίας.

Ὅσῳ ἐπωφελὴς ἀπεδείχθη ἡ διάδοσις τοῦ γένους τῶν οἰκοσίων ζώων ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ

οἰκογενεῖᾳ, τοσοῦτῳ φθοροποιὸς καὶ καταστρεπτικὸς εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀνεφάνη καὶ ὁσημέρᾳ ἀναφαίνεται ὁ γαμικὸς σύνδεσμος μεταξὺ ἀτόμων εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογενεῖαν ἀνηκόντων. Εἶνε τῷ ὄντι λίαν ἀξιοπαρατήρητον ὅτι αὐτὴ ἡ φύσις ἐκδικεῖται καὶ τιμωρεῖ πᾶν κατ' αὐτῆς διαπραττόμενον ἀμαρτήμα γάμου μεταξὺ συγγενῶν. Ἐνταῦθα ἀναφέρομεν στατιστικὰ τινὰ παραδείγματα, ὀλίγον μὲν γνωστὰ ἀλλὰ καὶ λίαν ἐνδιαφέροντα. Ὁ γάλλος ἱατρός Devoy ἐρευνήσας 121 τοιοῦτους γάμους εὗρεν, ὅτι οἱ 22 ἦσαν πάντῃ ἄγονοι· εἰς 17 ἑτέρους παρήρησε μέγαν ἀριθμὸν δακτύλων· εἰς 2 ἔλειπεν ὁ δακτυλιώτης, καὶ εἰς 5 ἄλλους ἐπεκράτει ῥαιβότης περὶ τὰς κινήμας (στραβοπόδαροι)· εἰς πάντας δὲ τοὺς λοιποὺς ἡ ὑγεία τῶν τέκνων ἦτο κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀκροσφαλεστάτη. Συνήθεις πρὸς τοῦτοις συνέπειαι τῶν συγγενικῶν γάμων εἶνε ἡ κωφότης καὶ ἐνέοτης, τὸ ὑδροκέφαλον, ἡ βραδυότης τῆς ὁδοντοφυΐας καὶ ἡ ἔτι βραδυτέρα ἀνάπτυξις τοῦ σώματος καὶ τοῦ πνεύματος. Ὅσῳ πλησιέστερος τῆς συγγενείας ὁ βαθμὸς, τοσοῦτῳ λυπηρότεραι εἶνε καὶ αἱ συνέπειαι. Ὁ ἀμερικανὸς ἱατρός Lewis περιέγραψε τὰς συνεπείας 28 γάμων μεταξὺ τῶν ἐξ αἵματος ἐξαδέλφων, καὶ 6 γάμων ἄλλων συγγενῶν εἰς τέταρτον βαθμὸν. Ἐκ τῶν οἰκογενειῶν τούτων 7 ἦσαν ἄγονοι· ὅσαι δὲ ἐπιγαμίαι ἔγιναν μεταξὺ συγγενῶν τρίτου βαθμοῦ ἐγέννησαν κατὰ μέσον ὅρον 6, αἱ δὲ λοιπαὶ 7 τέκνα. Ἐκ τῶν 192 τέκνων τὰ μὲν 58 ἀπεβίωσαν ἅμα γεννηθέντα, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ἐπιζησάντων 147 ἦσαν ἐκτρώματα ὑπὸ διαφόρων χαλεπῶν νόσων βασιανίζόμενα, 23 χοιραδικὰ, 4 σεληνιαζόμενα, 9 ἀμβλύνοα, 2 ἄλλα, 4 εὐήθη, 2 τυφλὰ, 2 ἀσχημότατα, 5 λευκαίθιοι, 6 μύωπες, 32 φιλάσθονα καὶ μόνον ὀλίγιστα ὑγιαίνοντα. Δὲν δύναται τις νὰ περιγράψῃ πόσον μεταδίδουσι καὶ ἐπαυξάνουσι τὰς οἰκογενειακὰς ἀσθενείας οἱ μεταξὺ τῶν συγγενῶν γάμοι. Καὶ ὁσάκις οἱ νυμφεύμενοι τύχῳσι νὰ ἦνε ὑγιέστατοι, δὲν βραδύνουσι νὰ δειχθῶσιν αἱ φρικαλεαὶ συνέπειαι τῶν παρὰ φύσιν τούτων γάμων, ἐκ τῶν ὁποίων ὀλίγοι διαμένουσι μέχρι τέλους εὐτυχεῖς, διότι ὡς ἐπὶ τῇ πλείστον οἱ ἄνδρες ἰδίως καταλαμβάνονται ὑπὸ ἀηδίας. Μετὰ δεύτερον, τρίτον κ.τ.λ. γάμον ἐν τῇ αὐτῇ οἰκογενεῖᾳ οἱ ἀπόγονοι ἀποβαίνουσιν αἰετοὶ ἀθλιέστεροι καὶ προσλαμβάνουσιν ἰδίῳ τινι χαρακτηρῶν προσώπου. Ἄλλως τε δὲ παρεκτὸς τῶν βασιλικῶν οἰκογενειῶν τοιούτοι γαμικοὶ σύνδεσμοι εἶνε τὴν σήμερον σπανιώτεροι· ὅπου ὅμως δὲν ὑπάρχει πρόφασις πολιτικῶν συμφερόντων, τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα δύναται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς σοβαρὰ παραίνεσις καὶ ἀψευδής. Φρονίμως δὲ καὶ ἡ Ἐκκλησία ποιῶσα, ἀπαγορεύει τοὺς μεταξὺ συγγενῶν γάμους.

ΑΘΗΝΑΙ — ΤΥΠΟΓΡ. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑΣ, ΟΔΟΣ ΠΑΤΗΣΙΩΝ, 14.